

בשני קשרים, כגון שקשריו ז' ועדיו ה', או שקשריו ו' ועדיו ד', קשריו ה' ועדיו ג', ש"מ לא הוכשרו בו אלא עד א' קרוב, ומ"ה לא מצי למיתני ביה דילוג אלא בחד, דא"כ⁴¹⁶ לא מצי תני עלה לבן ננס דמשלימין עליו עבד, ולא קרוב לר' עקיבא, ש"מ.

ושמע' נמי דגט מקושר אין קשריו יתר משבעה ולא פחות מג', דאם כן לא לישתמיט תנא או אמורא גבי קר' וליתני קשריו שמנה ועדיו שמנה⁴¹⁷, כי היכי דתני כל הני דילוגי. וא"ת היאך חותמין בכתובה קרובים נישחש דילמא אתי לקיומיה באותן קרובים. וי"ל דהתם כ"ע ידעי דקרובים חתמי בה, וכשיקיימו השנים מהם צריך להביא ראיה שאינן קרובים⁴¹⁷. אי נמי י"ל דמ"ה חתמי העדים כשרים בכתובה אני פלוני עד⁴¹⁸, ותו ליכא למיחש למידי.

[פכ,א] אמר אביי ש"מ האי קרוב. פי' שבמקושר. (זתים) [חתים]⁴¹⁹ בין בתחלה בין באמצע בין בסוף ממאי מדלא קבע ליה מקום. פי' בתחלה קודם לשנים הכשרים בכל שלשה החתומים בו, או באמצע כגון כשר וקרוב וכשר, בין בסוף.

וש"מ מכל תלתא מיניה⁴²⁰ מקיימינן. פי' ואפי' בסירוגין.

ולא בעי' רצופין דאי ס"ד בעי' רצופין. אמאי לא הוכשרו בו אלא עד אחד קרוב, ומשום גזירה דילמא אתי לקיומיה בשני קרובים וכחד כשר. ליקבע ליה מקום להאי קרוב. פי' להשלמת קרוב.

או בתחלה או באמצע או בסוף וליכשר ביה קרובים⁴²¹ טובא. כלומר ליזדהר לאחתומי קרוב בתחלת כל שלשה החתומים בו, דליחתים חד קרוב ושני כשרים וחד קרוב ושני כשרים. או באמצע שלשה חתומים, דליחתום חד כשר וחד קרוב וחד כשר, והדר מחתים חד כשר וחד קרוב וחד כשר. או בסוף כל שלשה יקבע מקומו, דמחתים תרי כשרי וחד קרוב. דכי מצרכת לקיומיה שלשה רצופים לא משכחת לה

דליקיימיה בתרי קרובים וחד כשר, דהא לא משכחת ביה שני קרובים זה אחר זה בלא הפסקת שני כשרים ביניהם, אלא מדלא אשכח תקנתא לאכשורי ביה שני קרובים בקביעות מקום, ש"מ לא בעינ' רצופין. הילכך חיישינן דילמא מקיימי ליה בקרובים מפוזרין.

כי אתי לקמיה דר' אמי אמר ליה צא והשלים עליו עבד מן השוק. פי' כי אתי לקמיה דר' אמי גט מקושר שלא היו בו עדים למנין קשרים, היה אומר להם שישלימו עליו עבד, והיינו כבן ננס. ומיהו⁴²² לית הילכתא הכי אלא כר' עקיבא דאמר לא הכשירו בו אלא קרוב אבל לא עבד, ואם השלים בו עבד הולד ממזר. חדא דקי"ל⁴²³ הלכה כר' עקיבא מחברו⁴²⁴. ועוד דר' אמי תלמידיה דר' יוחנן הוה, ואין הלכה כתלמיד במקום הרכ. הילכך אין כשר להשלים בו אלא קרוב בלבד. וא"ת והא אמרי' בפ' גט פשוט⁴²⁵ היו ד' עדים חתומים על השטר ונמצאו הראשונים קרובים או פסולים תתקיים עדות בשאר, אלמא דאף פסולין כשרין למלוי, ולא מצית למימר דההיא אתיא כבן ננס⁴²⁶, דא"כ קשיא הילכתא אהילכתא, דההיא הילכתא היא, והכא קי"ל כר' עקיבא. אלא י"ל דהתם בשטר פשוט דסגי ליה בשני עדים, ולא אתו לאכשורי עבד וגזלן, דמימר אמרי דלכבוד בעלמא חתמי או למילוי אויר, אבל הכא במקושר שהצריכו חכמים להיות עדיו כמנין קשריו, טעי וסברי דכשרים ניהו, ואתו לקיומי שטרא אפומייהו. אבל קרוב כולהו ידעי דקרוב הוא. הר"ש"ב"א [נ"ד].

וגט⁴²⁷ פשוט שנחתם בשני עדים והוסיף הבעל עד שלישי שלא בפני העדים יש להכשירו, שהרי כבר נכשר הגט בשנים, ומה לנו אם מחתים בו עד שלישי. וכי אמרי' ⁴²⁸ עידי הגט אין חותמין זה שלא בפני זה, דוקא בשנים, שאין הגט כשר בלא חתימתם, דהוי דומיא דכולכם, או בעשרה המזומנים מתחלה לכך, אבל כאן כיון שלא היה מתחלה בדעתו להחתים יותר, לא שייך למיגזר

דיעות בדין זה. ⁴²³ עירובין מו, ב. ⁴²⁴ הרשב"א לא כתב טעם זה. ⁴²⁵ בבא בתרא קסב, ב. ושם בשינויי לשון. ⁴²⁶ הרשב"א כתב שכ"כ התוס'. עי' תוס' בב"ב שם ד"ה דאמר. ⁴²⁷ מקור הדברים דלהלן הוא גם ברשב"א, כ"כ שם בשם רבנו משולם ור"ת. וכ"כ תוס' ד"ה צא. ⁴²⁸ לעיל י, ב.

דיקא. ⁴¹⁶ אולי צ"ל דאם לא כן. ⁴¹⁷ צ"ל שבעה. ^{417*} עי' מאירי. ⁴¹⁸ אבל בקרובים שחותמין לא חותמין אני פלוני עד. ⁴¹⁹ לפנינו נוסף: אי בעי. וליתא גם ברבנו קרשקש. ⁴²⁰ תיבת "מינייהו" ליתא לפנינו. ⁴²¹ תיבת "קרובים" ליתא לפנינו. ⁴²² וכ"כ הרשב"א. ועי' ח"י רבנו קרשקש שהביא שתי

רוצה שיהא הגט גט אלא א"כ תועיל חתימתו של זה, והיא אינה מועלת, לפי שחתם שלא בפני האחרים והוה ליה כאלו בטלו. וצ"ת⁴³⁰.

משום כולכם, דלא דמי לה כלל. וכן דעת ר"ת ז"ל. ויש פוסלין⁴²⁹ אותו דכיון שחזר הבעל והחתים בו עד שלישי, הרי גילה בדעתו שאינו

סליק פירקא בס"ד

פרק המגרש את אשתו

בו לכהונה, ואשתכח דהשתא לא יהיב לה מידי. וה"מ היכא דאמר לה אלא לפלוני, אי נמי חוץ מפלוני, וה"ה בעל מנת שלא תהא מותרת לפלוני. [אבל] (אלא) בעל מנת שלא תנשא לפלוני אפי' רבנן מודו דשריא לכל אדם לבד מההוא גברא. מיהו לכתחלה לא תנשא בחיי בעלה עד שימות אותו פלוני, או עד שיתן לה בעלה גט בלא תנאי, דחיישינן דילמא בתר מיתת בעלה ראשון מינסבא ליה לההוא פלוני וקימא אשני באיסור אשת איש למפרע. ומסתברא דאי נדרה מההוא פלוני הנאת עולמית על דעת רבים, שריא לאינסובי לאחר, דכי חיישינן למעבר אתנאה, אבל למעבר איסורא גופיה לא חיישינן. וכן אי בעי לאינסובי לבריה דההוא פלוני או לאביו או לבן אחיו או לשאר קרוביו שאוסרין אותה עליו עולמית מותרת לינשא להן. דתו ליכא למיחש דילמא מינסבא ליה לההוא פלוני. ואם נשאת לאחר ע"ד שלא יאסר עליה אותו פלוני, תצא, עד שתדור הנאה מאותו פלוני על דעת רבים, או עד שיטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה הרי את מותרת לכל אדם. וה"מ היכא דאתני בנישואין או בבעילה, כגון על מנת שלא תנשא לפלוני או ע"מ שלא תבעלי לו, אבל אי אמר ע"מ שלא תהא מותרת לפלוני, כיון דבעיקר גירושין מתני כחוץ מפלוני דמי ואינה מגורשת⁷.

מתני' המגרש את אשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם אלא לאיש פלוני ר' אליעזר מתיר וחכמים אוסרים כיצד יעשה יטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה הרי את מותרת לכל אדם ואם² כתבו בתוכו אע"פ שחזר ומחקו פסול. פ' המגרש את אשתו כגון שכתב לה גיטא מעליא, ובשעת מסירת הגט אמר לה הרי את מותרת לכל אדם אלא לפלוני, ומסקנא בגמ' דכי אמר לה אלא לפלוני כמאן דאמר חוץ מאיש פלוני, ואע"ג דכתיב ביה בגיטא הרי את מותרת לכל אדם סתם ולא שייר ביה מידי, כי הדר מתני או משייר הכי בעידן מסירה הוי תנאיה תנאה ושיוריה שיוור, דהשתא הוא דקא גמרי גירושין. ובהא פליגי דר' אלעזר סבר ואשה גרושה מאישה, אפי' לא נתגרשה אלא מאישה פסולה לכהונה, אלמא הוי גיטא. ורבנן [סברי] איסור כהונה שאני, דחידוש הוא שחדשה תורה באיסורי כהונה להחמיר, אבל לאישתרוי לעלמא לא הוי גיטא, דבעינא נתינה לשם כריתות וליכא.

כיצד יעשה יחזור ויטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה הרי את מותרת לכל אדם. ודוקא דשקיל ליה מינה, אבל אי לא הדר שקיל ליה מינה, אע"ג דאמר לה הרי את מותרת לכל אדם ולא כלום הוא, הואיל וקנאתו מתחלה ליפסל

ר"ח, ותוס' רי"ד חולק עליו. ורבנו אלחנן בתוס' לקמן בע"ב ד"ה שרבי, חולק וסובר דבתנאי שהוא בידה לא חיישינן שמא תעבור על התנאי. וכן דעת הרמב"ם פ"ח מגירושין ה"א. ודעת הרמב"ן הרשב"א והרא"ה (הובא בחי' רבנו קרשקש) וחי' הר"ן לקמן פג, א דבתנאי שבשב ואל תעשה מותרת להנשא מיד. 5 צ"ל הנאה. 6 עי' מש"כ רבנו לעיל עד, א ד"ה אמר לך. 7 וכ"כ רבנו לקמן בגמ' סד"ה אבל בחוץ בשם הרמ"ה, וכ"כ הטור סי' קלז בשם הרמ"ה. ונראה דדעתו היא דאם אמר ע"מ שלא תנשא ולא תבעלי הוי גט, ורק כשאומר בלשון ע"מ שלא

429 כ"כ הרשב"א בשם מקצת מרבתינו הצופתים, וכ"כ תוס' בשם הר"ר אלחנן. (ועיין מש"כ ר"ת ברשב"א ובתוס' הנ"ל, ובהשגות הראב"ד על הרי"ף מבואר שחולק). 430 כ"כ הרשב"א, ועי' מש"כ בזה הרי"ן.

1 כג' כי"ו ועוד כת"י רבים בדק"ס, ולפנינו: אלא לפלוני. 2 כג' כ"מ כי"ו כי"ג ועוד בדק"ס, וכן גי' הרי"ף ותוס' רי"ד, וכן גי' תוס' לקמן פד, ב ד"ה אם, וכן גי' רבנו קרשקש ("אם"). 3 כדאיתא בגמ' לקמן פד, ב. 4 וכ"כ הרשב"א לקמן שם ותוס' רי"ד כאן בשם

הרי⁹ את מותרת לכל אדם אלא לאבא ולאבין לאחי ולאחיו לעבד ולנכרי ולכל מי שאין עליו קידושין כשר. פי' דכיון דאי נמי איגרשה לה גירושין גמורין לא הוו תפסי בה קידושין. דחייבי מיתות¹⁰ וחייבי כריתות ב"ד ניהו. ונכרי ועבד נמי לאו בני קידושי ניהו, דכתיב¹¹ שבו לכם פה עם החמור, עם הדומה לחמור¹², כמאן דלא שייר דמי.

הרי את מותרת לכל אדם אלא אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לנתין ולממזר ולכל מי שיש לה קידושין עליו אפי' בעבירה פסול. פי' דהני דסיפא דכיון דאלו גירשה (גירושיה) [גירושין] גמורין, הוו תפסי בה קידושי, להכי כי שייר בהו הוי שיור. ופי' אלמנה לכהן גדול, כגון דהוה מקמי הכי אלמנה ושייר השתא בגירושיה לכהן גדול, אי נמי דהוה מקמי הכין גרושה ושייר השתא בהכי¹³ גירושי בתראי לכהן הדיוט. וא"ת כיון דבהני גירושי בתראי לחודיהו הוה קימא מדאורייתא באיסור גרושה בין לכהן גדול בין לכהן הדיוט, דאפי' לא נתגרשה אלא מאישה פסולה לכהונה, ליתני הרי את מותרת לכל אדם אלא לכהן סתמא. תירץ רמ"ה ז"ל דאלמנה לכהן גדול איצטריכא ליה לאשמועי' דאיסור חל

על איסור, דאע"ג דהוה קימא מקמי קידושיה דהאי מגרש באיסור אלמנה לכהן גדול ובאיסור גרושה לכהן הדיוט מחמת שנתאלמנה או נתגרשה מאחר קודם לכן, כי איקדשה ליה לשני אתי איסור אשת איש וחיל איסור אלמנה לכהן גדול ואיסור גרושה לכהן הדיוט באיסור מוסיף, דמגו דאיתוסף בה איסורא לכ"ע משום אשת איש איתוסף בה איסורא נמי לגבי כהן, דאי לאו דאיסור חל על איסור אישתכח דלא איתסרא אכהן גדול ואכהן הדיוט משום אשת איש מחמת קידושי שני, וכי שייר בהו לאו שיורא הוה, דהא לא אהני שיוריה למיסרינהו עליהו משום [אשת] איש, ואישתכח דלא אהני שיוריה ולא מידי, והשתא דאיסור חל על איסור וקימא לה באיסור אשת איש עליה כי שייר בהו הוי שיור. ויש אומרים¹⁴ דהכא משום סירכיה נקט לה, דבכולי תלמודא נקט לה הכין.

גופו¹⁵ של גט הרי את מותרת לכל אדם ר' יהודה אומר ודין¹⁶ דיהוי ליכי מינאי ספר תירוכין ואגרת שיבוקין¹⁷ וגט גירושין¹⁸ למהך לאתנסבא¹⁹ לכל גבר דתצביין²⁰ גופו של גט שחרור הרי אתה²¹ בן חורין הרי אתה של עצמך. פי' גופו של גט, לאו למימרא דבהאי לישנא לחודיה סגיא, דהא בעינן שמו ושמה שם עירו

המשניות של פרק זה כתובות בראש הפרק, ורבנו להלן שם חוזר ומפרש את המשנה, אלא שמקור דבריו שם הם רש"י והרשב"א. 9 צ"ל דחייבי כריתות וחייבי מיתות ב"ד ניהו. 10 בראשית כב, ה. 11 כדרשין ביבמות סב, א. 12 כ"כ הרמב"ן רבנו קרשקש והר"ן לקמן פה, א בא"נ. 13 צ"ל בהני. 14 כ"כ הרמב"ן הרשב"א רבנו קרשקש והר"ן לקמן שם, וכ"כ רבנו שם. 15 מתני' לקמן פה, א. ועי' הע' 8. 16 כג' כי"א כי"ל ועוד כת"י רבים בדק"ס, ולפנינו: ודן. 17 וכן גי' תוס' רי"ד והעיסור מהדורת רמ"י עמ' 54. ולפנינו: שבוקין. ועי' רא"ש לקמן פה, ב שכתב שלא יכתוב יו"ד ראשונה, משום שאם כותב יו"ד ראשונה אזי א"צ להאריך הוא"ו. וכ"כ המרדכי סי' תמו בשם ריצב"א. 18 וכ"ה בכ"ג בדק"ס, וכ"ה בגליון כי"ק וכי"פ 28 שם. וכן נוסחת הרמ"ה בטופס הגט שלו הביאו רבנו לקמן פה, ב. ולפנינו: פטורין. ועי' שכתב דאיכא דכתבי: גט פטורין. ונראה שזה תלוי בגירסא במשנה. ועי' מה שרצה לדייק מנוסח הגט של הרמ"ה בתשו' ר' בצלאל אשכנזי סי' כא. ולפי מש"כ אין דיוק מדבריו. 19 צ"ל להתנסבא. וכ"ה לפנינו. 20 כג' המשנה שבמשניות וגמ' דפוס שונצינו ומשנה דפוס נאפולי בדק"ס. ולפנינו: דיתצביין. 21 כג' כי"ג כי"ק ועוד כת"י רבים בדק"ס, ולפנינו: הרי

תהא מותרת לפלוני, אמרי' דאינו גט, כיון דבעיקר הגירושין מתני. וכ"נ מלשון הרשב"א שכן היא דעתו, וכדברי הרשב"א כתב רבנו לקמן בגמ' ד"ה אבל חוץ. (ועי' בהערות לרבנו קרשקש הע' 12). אולם להלן פג, א כתב רבנו בשם הרמ"ה דאם אמר ע"מ שלא תתקדשי ולא תבעלי לפלוני, כיון דא"א לנשואין בלא קדושין, לא הוי גיטא. כיון דלא התירה כלל על אותו פלוני, הרי זה כאומר ע"מ שלא תהא מותרת לפלוני. (ושם הוא מסתפק כשאומר ע"מ שלא תהא מותרת להנשא לפלוני בלבד או שלא תהא מותרת להבעל לו בלבד, אם אמרינן דכיון שהתירה אצלו במקצת הרי זה כאומר ע"מ שלא תנשאי לפלוני, או שנאמר דכיון דאתני בעיקר ההיתר שיורא הוא וכחוץ דמי). ועי' מש"כ בזה האבני מלואים סי' קלז סק"ה, וט"ז שם סק"ד. והרמב"ן סובר דאפי' באומר ע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי נמי לא הוי גיטא, וכ"כ רבנו קרשקש בשם הרא"ה עי"ש. אבל הרי"ף ותוס' בריש פרקין והרא"ש חולקים וסוברים דבע"מ מכשרי רבנן אפי' בע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי, וכן דעת הרשב"א, וכ"כ רבנו פג, א בשם הרמ"ה, אלא שטעמו של הרמ"ה הוא דמשו"ה מגורשת כשאמר שלא תנשאי ולא תבעלי, משום דמותרת להתקדש לו. 8 מתני' לקמן פה, א. ונראה שמקור דברי רבנו כאן הם הרמ"ה, ולפני הרמ"ה היו כל

ושם עירה, אלא עיקר לישנא דגירושין נקט, דאי כתב לה הרי את מותרת לכל אדם. בהדי שאר מילי דשייכי בהאי ענינא הוי גיטא, ואי לא כתב לה האי ענינא ואע"ג דכתב שאר עניני גירושין פסול. ור' יהודה סבר דצריך נמי למכתב ודין דיהוי ליכי מינאי, דמוכחא מילתא דבהאי גיטא מגרש לה, אבל לא כתב לה ודן אמרי בדבורא בעלמא גירשה ושטרא לראייה בעלמא הוא. וקי"ל²² כר' יהודה דסוגיין כותיה, וה"ה גבי גט שחרור דבעי ר' יהודה ודן, דהווי גמירי מהדדי. וכתב רמ"ה ז"ל ומסתברא דאע"ג דכתב לה ודין בעינן נמי הרי את מותרת לכל אדם, ואע"ג דהא כתב לה למהך להתנסבא לכל גבר דתיצביין²³, לשון היתר מיהת לא כתב לה. וה"מ לאישתרוי לעלמא, אבל לאחזוקה בגרושה לחומרא אע"ג דלא כתב לה ודן ולא הרי את מותרת לכל אדם רמינן עלה חומרי גרושה, ממעשה דההוא גברא²⁴ דשקל ספר תורה ויהיב לה לדביתהו, וטעמא דלא כתיב ביה שמו ושמה שם עירו ושם עירה, הא לאו הכי כיון דכתיב ביה שם כריתות חיישינן לה²⁴.

ג' גיטין פסולין ואם נשאת הולד כשר כתב בכתב ידו ואין עליו עדים יש עליו עדים ואין בו זמן יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד הרי אלו ג' גיטין פסולין ואם נשאת הולד כשר ר' אלעזר אומר אע"פ שאין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשר וגובה מנכסים משועבדים שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם. נראה דמדמפלגי²⁵ ר' אלעזר בסיפא היכא דאיכא עידי מסירה, ש"מ דת"ק דפסיל אפי' בדאיכא עידי מסירה פסיל, ור"מ היא דאמר עידי חתימה כרתי. וא"ת²⁶ והא אית ליה לר"מ²⁷ עידי חתימה כרתי, וא"כ כתב בכתב ידו ואין עליו עדים היאך הוא כשר לר' מאיר. וי"ל דכתב ידו כעדים דמי, דהודאת בעל דין כק' עדים.

וכדתנן²⁸ הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו²⁹. והא דאינו גובה מנכסים משועבדים, ההוא משום דלית ליה קלא. מיהו לכתחלה פסול לגרש בו גזרה משום כתב הסופר, מיהו אם נשאת הולד כשר, דכמאן דחתימי עליה עדים דמי. וכן אם יש עליו עדים ואין בו זמן, יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד, כל אלו הג' פסולין ואם נשאת הולד כשר. ומסקנא דגמ' ³⁰ אם נשאת לא תצא. והא דקתני יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד, מיירו בשכתבו הבעל בכתב ידו, דאי לאו [הכין] אע"ג דכתיב בכתב ידי סופר מובהק הולד ספק ממזר הוי³¹. וא"ת אי הכי מאי איריא יש בו עד אחד אפי' אין בו עד אחד קתני רישא דכשר. י"ל³² תרויהו צריכי, רישא אשמועי' דאע"ג דאין עליו עדים כלל הולד כשר, וסיפא אשמועי' דאע"ג דיש בו עד אחד וכתוב בכתב ידו דבעל לכתחלה פסול. וא"ת מאי שנא גט דמדאוריתא כתב ידו כעדים דמי ובשטר קידושין לאו כעדים דמי³³. י"ל דשאני התם דחב לאחרים הוא, הכא גבי גירושין אין חב לאחרים³⁴. והני ג' גיטין דקא אמרי' אע"ג דכולהו משנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הוא, מודי ר"מ דהולד כשר, דכי אמר ר"מ הולד ממזר דוקא³⁴ היכא דמעיקרא שייך ביה קילקולא, כגון בפני נכתב ובפני נחתם, דאי לא אמר הכי חיישינן דילמא מזויף הוא, אי נמי גבי שלום מלכות דאי כתב לשם מלכות אחרת דילמא אתו בה לידי סכנה, וגבי היה במזרח וכתב במערב נמי זימנין דאתי מינה חורבא כדכתיבנא בדוכתה³⁵. וה"ה גבי גט קרח דאיכא גזרה משום כולכם³⁶, ואשתכח דהוי בהאי גט קרח פסולא דאוריתא. אבל הני ג' גיטין לית בהו קלקולא כלל, דכתוב בכתב ידו כמאה עדים דמי, ואין בו זמן נמי ליכא משום שלום מלכות, דכי קפדי³⁷ היכא דנכתב לשם מלכות אחרת אבל היכא דלא כתבי כלל לא

רבנו שם ועיי"ש הע' 510. 32 כ"כ רש"י לקמן במשנה. ושר"ר שם. 33 כן דייקו הרשב"א והריטב"א ביבמות לא, ב. ועי' תוס' שם ד"ה למעוטי שמסתפקים בזה. והנמוקי יוסף שם ח, ב ט, א בדפי הרי"ף כתב בשם אחרים דה"ה בקדושין דכשר עיי"ש. 33* וכ"כ הריטב"א שם בשם י"א (הראשון) עיי"ש. 34 עי' מש"כ בזה תוס' לעיל ג, ב ד"ה שלשה, ועי' רמב"ן רשב"א רבנו קרשקש וחי' הרי"ן ור"ן לקמן פו, א. 35 לעיל פ, א ד"ה היה במזרח. 36 כדאי' לעיל פא, ב. 37 וכ"כ הרמב"ן ושר"ר לקמן פו, א.

את בת חורין הרי את לעצמך. 22 וכ"כ רבנו קרשקש עיי"ש. 23 וכן דעת הרמב"ן לקמן שם ע"ב. 24 דלעיל יט, כ כ, א. 24* וכ"כ הרמ"ה לעיל שם, הובאו דבריו בספר יד אהרן הל' גיטין דף יח, ב עיי"ש שמצטט קטע שלם מדברי הרמ"ה. 25 צ"ל דמדפלגי. 26 וכה"ק ותירצו הרמב"ן הרשב"א רבנו קרשקש חי' הרי"ן ור"ן לקמן פו, א וכ"כ רש"י שם, וכ"כ תוס' לעיל ג, ב ד"ה שלשה. 27 לעיל כא, ב. 28 בבא בתרא קעה, ב. 29 חסר כאן: גובה מנכסים בני חורין. 30 לקמן פו, ב. 31 כרב לקמן פו, א. וכ"כ

דר' אלעזר אפי' בשאר שטרות מכשיר, אלמא דבשאר שטרות קאי, והכי קאמר וגובה אדם בשטר זה מנכסים משועבדים⁴⁵. וקי"ל כר' אלעזר בין בגיטין בין בשטרות⁴⁶. וא"ת וכיון שאין עדים חתומים בו הא יכיל לאוסופי ביה מידי בסופיה, והוי כתב שהוא יכול להזדייף, וכ"ת דכתיב ביה שריר וקיים, לא היא, דלא אשכחן תקנתא דשריר וקיים אלא במקושר⁴⁷, אבל לא בפשוט. אלא י"ל דכי אמרי' דכתב שיכול להזדייף בשאר שטרות אפי' בעידי מסירה פסול, ה"מ היכא דיכול להזדייף מחמת ניירא גופא או קילפא, כגון ניר מחוק ודפתרא דלא מינכר בהו מחקא וזיופא, דכיון דיכול להזדייף ע"י מחק ולא דכירי סהדי לכל מאי דהוה כתיב בגויה בשעת מסירה לית ליה תקנתא, אבל הכא כיון דאינו יכול להזדייף אלא ע"י תוספת שיטה, מידי דדכירי ליה סהדי הא, דיכלי למנקט בידיה[ו] מנינא דשיטי⁴⁸. ושמעי' מינה דכי בעי' שלום מלכות היכא דכתב בגט לשם מלכות בעלמא, אבל היכא דלא כתב לשם מלכות כלל לא חיישינן, ומנסבין לכתחלה בההוא גיטא, דהא מתני' דאין בו זמן, וכיון דאין בו זמן לא שייך ביה מלכות, ואפ"ה הולד כשר. וקי"ל נמי דלא תצא. וטעמא דאין בו זמן הוא דפסול לכתחלה, הא אית ביה זמן שלא לשם מלכות דומיא דאין בו זמן, כשר לכתחלה, דכיון דלא כתב ביה מלכות כלל לא קפדי עליה, ואמטו להכי נהוג עלמא האידנא בגיטין [למיכתב] לבריאת עולם.

שנים⁴⁹ ששלחו שני גיטין שוין. פי' ששמות הבעלים שוין ונשותיהן שוות ושם עירן שוה, ואם נערכו נותן שניהם לזו ושניהם לזו, דממה נפשך מיגרשי תרויהו.

קפדי, ומ"ה הולד כשר לר"מ ואפי' בלא עידי מסירה, דעידי מסירה לר"מ כמאן דליתנהו דמו. ודוקא היכא דכתב בכתב ידו של בעל, אבל אם לא כתבו הבעל בכתב ידו ואין עליו עדים כלל, אע"ג דאיכא עידי מסירה פסול לר"מ דאמר עידי חתימה כרתי, דכי כתיב וכתב לר"מ אחתימת עדים קאי, או אכתב ידו של בעל דהוי כעדים. ור' אלעזר מכשיר כל גט אע"פ שאין עליו עדים חתומים, ואינו כתוב בכתב ידו של בעל אלא בכתב ידי אדם אחר, כיון שמסרו לה בפני עדים כשר, משום דקסבר עידי מסירה כרתי, וכי כתיב וכתב לה אכתב הגט בלחוד קאי, שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם דכי מייתי עידי מסירה או אזלי למדינת הים סמכינן אעידי חתימה³⁷. ומיהו³⁸ היכא דאיכא עידי חתימה אפי' ר' אלעזר מודי דלא בעי עידי מסירה, דר' אלעזר אף עידי מסירה כרתי קאמר. וכל היכא דסגיא ליה לר"מ בכתב ידו של בעל במקום עידי חתימה, הם הכי נמי סגיא ליה לר' אלעזר, וכי פליגי היכא דאיכא עידי מסירה וליכא עידי חתימה ואינו כתוב ג"כ בכתב ידו, דלר"מ פסול ולר' אלעזר כשר בעידי מסירה. וכי מכשיר ר' אלעזר דוקא כדיעבד, אבל לכתחלה אין מגרשין בו עד שיחתמו בו עדים³⁹, שהרי הן צריכין לחתום בו מפני תיקון העולם, ואם אין אתה אומר כן מה הועילו חכמים בתקנתן. והיכא דאיכא עידי מסירה דמסהדי אימת מטא גיטא לידה, אע"ג דליכא נמי זמן מכשר ר' אלעזר לכתחלה⁴⁰, דכמאן דכתיב ביה זמן דמי, כיון דכי אתו עידי מסירה מסהדי אימת מטא גיטא לידה. וגובה מנכסים משועבדים. פי' ⁴¹ לאו בגט אשה קאי⁴², וכדתנן⁴³ הוציאה גט ואין עמה כתובה גובה כתובתה, דהא בגמ' ⁴⁴ מייתנין מינה ראייה

זמן, אע"פ שנתן לה בפני עידי מסירה. ואין נראה לומר דכונת רבנו אפרים דרק ביש עליו עדים פסול כשאין בו זמן, ולא כשאין עליו עדים. ועי' תוס' הרא"ש לקמן פו, ב סוד"ה ורב. ועי' לקמן הע' 556* 41 כ"כ רבנו קרשקש. 42 כן פי' רש"י לעיל ג, ב בפ' הראשון. 43 כתובות פט, א. 44 לקמן פו, ב. 45 כ"כ רש"י לעיל שם בפ' השני. ורש"י לקמן שם כתב דר"א איירי בין בשטר בין בגט לגבות כתובתה, וכ"כ תוס' לעיל שם ד"ה וגובה. 46 כן דעת הרמ"ה, וכמש"כ רבנו בשמו לקמן פו, ב עיי"ש. 47 כדאיתא בבבא בתרא קס, ב. 48 עי' תוס' לעיל כב, ב ד"ה אבל. 49 מתני' לקמן פו,

*37 כדאיתא לעיל לו, א. 38 כשיטת הר"ף בפרקין [וזה גם שיטת הרמ"ה הביאו רבנו לקמן פו, א]. 39 וכ"כ בשו"ע אבהע"ז סי' קלג ס"א, וכ"כ רבנו לעיל לו, א. ותוס' לעיל ג, ב ד"ה רבי אלעזר חולקים וסוברים דכשר לכתחילה עיי"ש. ורש"י כאן כתב בדברי ר"א דכשר לינשא בו לכתחילה, ולכאורה משמע דרק אם נתגרשה בו כשר להנשא לכתחילה, אבל להתגרש לכתחילה לא. והרא"ש בפ"ד סי"ב כתב בדברי התוס', וכתב שכן פי' רש"י לעיל בפ"ק. וכן הבינו גם תוס' הג"ל, וצ"ע. 40 ממשמעות דברי רבנו אפרים הובא בבעה"מ מו, א בדפי הר"ף נראה שחולק וסובר דלר"א נמי פסול באין בו

לפיכך אם אבד אחד מהם הרי השני נטל⁵⁰ מלגרש בו. ואם נתנו לאחת מהם מסתברא⁵¹ ספק גרושה היא, ואם נתנו לשתייהן תרויהו הויין ספק גרושות.

גמ' איבעיא להו האי אלא חוץ הוא או על מנת הוא חוץ הוא ובהוץ הוא דפליגי רבנן עליה דר' אליעזר דהא שייר ליה הגט⁵². פי' ובעינא כריתות וליכא.

אבל בעל מנת מודו ליה מידי דהוה אכל תנאין דעלמא. פי' דבעל מנת הא לא שייר בגט, שהרי התירה במסירת הגט לכל אדם, אלא שהתנה עמה ע"מ שלא תנשאי לזה, ואין זה אלא כשאר תנאין דעלמא.

או דילמא על מנת הוא. וסבירא להו לרבנן דתנאין כי האי גונא דמתני לשוירי בגט לאו גיטא הוא, דבעינא כריתות וליכא.

ובעל מנת הוא דפליג ר' אליעזר עליהו⁵³ דרבנן. מידי דהוה אכל תנאי דעלמא.

אבל בחוץ מודו⁵⁴ להו⁵⁵ דהא שייר ליה בגט וי"א⁵⁶ דהאי ע"מ משמע אפי' דומיא דחוץ, כגון דאמר לה על מנת שלא תנשאי לו ולא תבעלי לו, דלא הותרה אצלו אפי' בזנות, והיינו דאמר' לקמן⁵⁷ והא שייר ליה בגט. והשתא הוה משמע ליה דאין זה שיוור בגט, דהא לא משייר בגט כלל, שאינו אומר לה שלא תהא מותרת לזה, אלא הוה ליה כאלו מתירה לכל ואפי' לזה, ומגורשת היא אצלו, ומתנה עליה מצד אחר על מנת שלא תבעל לו (א)לא בנישואין ולא בזנות. ולקמן הוה משמע ליה דמ"מ כיון דלעולם אסורה לו בין בזנות בין בנישואין הוי שיוור בגט, דאכתי אסירא להאי מחמתו, והילכך שיוור בגט איכא, ולא דמי לשאר תנאין דעלמא דליכא שיוורא בגט. ותדע לך דהכא על מנת דומיא דחוץ קאמר, מדלא מפליג אלא בין ע"מ לחוץ, ואם איתא ליפלוג וליתני בע"מ גופיה בין ע"מ שלא תנשאי ובין ע"מ שלא תנשאי לו ולא תבעל[ין] לו. והא דאמר' לקמן⁵⁸ גבי נענה ר'

יוסי הגלילי ואמר היכן מצינו אסורה [לזה] ומותרת לזה במאי אילימא בעל מנת הרי הותרה אצלו בזנות, ולא⁵⁹ בחוץ. דאלמא בעל מנת לא משכחת לה שתהא אסורה לו [בזנות], דא"כ⁶⁰ מאי קושיא אפי' בעל מנת משכח לה לדר' יוסי הגלילי, וכגון דאמר לה על מנת שלא תנשאי לו ולא תבעלי, אלא ודאי משמע דע"מ כי האי הרי הוא כחוץ, ומאן דפליג בעל מנת כי האי פליג נמי בחוץ, ומאן דפליג בחוץ בהאי נמי פליג. י"ל דסבירא ליה למקשה דאם איתא דר' יוסי הגלילי כמאן דאמר בעל מנת פליגי, מסתמא אעל מנת שלא תנשאי לפלוני גרידא השנוי בבריתא היה משיב תשובתו. (כתנאי) כך תירצו התוספות⁶¹. וי"מ⁶² דהא דאמר הרי הותרה אצלו בזנות ה"ה דהוה מצי למימר הרי הותרה אצלו בין בזנות בין בנישואין, דמגורשת גמורה היא אצלו כשם שהיא מגורשת אצל כל אדם, אלא שחזר ואסרה עלי[ן] בתנאי, וכיון שהותרה אצלו בגט אע"פ שנאסרה בתנאי, המותר מותר לכל קרינא בה, אלא שיש עליה תנאי שלא תבעל לזה לא בזנות ולא בנישואין, ולא חשיבא משום הא אסורה לזה ומותרת לזה, אלא הואיל ומצא קושיא [פשוטה] בעל מנת שלא תנשאי גרידא המוזכר בבריתא, נקט לה. אי נמי י"ל דדוקא הותרה אצלו בזנות קאמר, וכגון שלא התנה עליה אלא ע"מ שלא תנשאי לפ', דהשתא הותרה אצלו בזנות, והוה ליה לשנויי בעל מנת שלא תנשאי ולא תבעלי, אלא לא ניחא ליה לאוקמה בתרי תנאי שלא תבעלי ושלא תנשאי, וניחא ליה לאוקמה בחוץ, משום דאיך תנא נמי אמר חוץ. וכן דעת רמ"ה ז"ל דאפי' ע"מ שלא תבעלי לפלוני, כיון דלא אתני בעיקר התירא כעל מנת שלא תנשאי לפ' דמי.

אמר רבינא ת"ש כל הבתים מטמאין בנגעים אלא של גוים אי אמרת בשלמא האי אלא חוץ הוא שפיר א"א ע"מ הוא ע"מ דלא מיטמו בתי גוים הוא דמטמו בתי ישראל הא מטמו בתי גוים לא מטמו בתי ישראל ועוד בתי גוים מי מטמו אחזת[ן]כ[ם]⁶³ אמר רחמנא אחזתכם מטמאה

אלא. 59 כ"ה ברשב"א וצ"ל דאם לא כן. 60 כ"כ תוס' הרא"ש. 61 גם זה לשון הרשב"א, וכ"כ תוס' הנ"ל. 62 כג"י כ"מ כי"ר וכי"א בדק"ס, וכן ג"י תוס' ר"ד. ולפנינו: והתניא ונתתי נגע צרעת בבית ארץ

ב. 50 צ"ל בטל. 51 וכ"כ הר"ן. 52 צ"ל בגט. 53 כג"י כי"מ ועוד בדק"ס. 54 צ"ל מודה. 55 כ"כ הרשב"א כלשון רבנו לקמן, וכן דעת תוס' בריש פרקין, והרמב"ן והר"ן. 56 בע"ב. 57 פג, א. 58 צ"ל

דשרייה לא משתריא, דבעינא כריתות וליכא. בעי ר' אבא בקידושין היאך. פ' כגון דאמר לה הרי את מקודשת לי ליאסר לכל אדם אלא לפלוני, מי הווי קידושי לאיתסורי לשאר אינשי, או לא.

תיבעי לר' אליעזר תיבעי לרבנן תיבעי לר' אליעזר ע"כ לא קאמר ר' אליעזר הכא גבי גירושין.

אלא משום דכתיבי קראי אבל⁶⁹ גבי קידושין קנין מעליא בעי' וליכא⁷⁰ או דילמא ויצאה והיתה. מקיש הויה ליציאה.

תיבעי לרבנן ע"כ לא קאמרי רבנן הכא אלא דבעי' כריתות וליכא אבל התם קנין כל דהו בעי' ⁷¹ או דילמא ויצאה והיתה. כלומר וכי היכי דלא הווי גירושין הכי נמי לא הווי קידושין.

בתר דבעיא הדר פשטה בין לר' אליעזר בין לרבנן בעי' ויצאה והיתה. הילכך לר' אליעזר מקודשת, לרבנן אינה מקודשת. וקי"ל כרבנן. ואי קשיא לך⁷¹ הא דגרסי' בקידושין בפ' האומר⁷² הרי את מקודשת לי מעכשו ולאחר שלשים יום ובא אחר וקדשה תוך שלשים יום [מקודשת ואינה] מקודשת, ואיתמר עליה⁷³ עולא א"ר יוחנן אפי' מאה תופסים בה, ומפרש התם טעמא משום דשוו נפשיהו כשרגא דליבני, וכל⁷⁴ חד וחד רוחא לחבריה שבק, כלומר וצריכה גט מכולן. וי"ל⁷⁵ דשאני התם שבזמן שהיא מקודשת לאחר אסורה היא לכל העולם, אלא שאין להם לקידושין מקום להתפשט אלא לאותו ריוח שהניח הראשון, אבל המקדש ואומר הרי את מקודשת לי חוץ מפלוני, הא שייר בהם שיור גמור, ומ"ה לא הווי קידושי.

אמר אביי את"ל איתא לדר' אבא. פ' דאליבא דר' אליעזר הווי קידושי אפ"ה בא ראובן וקדשה. פ' לאסרה על כל העולם, חוץ משמעון אחיו. (ובא⁷⁵ שמעון וקדשה לאסרה על כל העולם חוץ משמעון אחיו).

בנגעים ואין בתי גוים מטמאה⁶³ בנגעים אלא לאו ש"מ חוץ הוא. ובחוץ הוא דפליגי רבנן עליה דר' אליעזר, אבל בע"מ מודו ליה⁶⁴, ש"מ. מתני' דלא כי האי תנא דתניא א"ר יוסי בר יהודה לא נחלקו ר' אליעזר וחכמים על המגרש את אשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני שינה מגורשת על מה נחלקו על המגרש את אשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם אלא⁶⁵ ע"מ שלא תנשא לפלוני שר' אליעזר מתירה לכל אדם חוץ מאותו האיש וחכמים אוסרים מאי טעמיה דר' אליעזר מידי דהוה אכל תנאי דעלמא ורבנן כל תנאי דעלמא לא שייר ליה בגט הכא שייר ליה בגט. וקי"ל כתנא דידן.

[פב,ב] ומתני' דאוקימנא בחוץ מאי טעמיה דר' אליעזר א"ר ינאי משום זקן אחד אמר קרא ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר אפי'⁶⁶ לא היתה⁶⁷ אלא לאיש אחר. כלומר לחד גברא ותו לא, הרי זו מגורשת לאותו איש. וה"ה⁶⁸ דלר' אליעזר אפי' אמר לה הרי זה גיטך ולא תהא מותרת אלא לפ', שהיא מגורשת לאותו איש.

ורבנן האי איש לכל איש ואיש. כלומר דאינה מגורשת עד שיתירנה לכל איש ואיש. וה"ה דהוה להו למפרך דהאי לאיש אחר לאו גבי גירושין דראשון כתיב, אלא גבי הויה דשני, דכתיב ויצאה מביתו [והלכה] והיתה לאיש אחר, משום דאיתתא לבי תרי לא חזיא. אלא דאיפשר דלדבריו ד(ל)ר' אליעזר קאמרי ליה.

ור' יוחנן אמר טעמיה דר' אליעזר מהכא ואשה גרושה מאישה לא יקחו אפי' לא נתגרשה אלא מאישה. פ' כגון דאמר לה הרי את מגורשת ממני ואי את(ה) מותרת לכל אדם, נפסלה מן הכהונה, אלמא הוי גיטא.

ורבנן איסורי כהונה שאני. פ' דריבה בהן הכתוב מצות יחירות, ומ"ה מהני האי גיטא לפסול מן הכהונה, אבל לעלמא אפי' למאן

הרשב"א עיי"ש. ⁶⁹ לפנינו: אבל התם קנין וכו'. ⁷⁰ כג' כ"ו בדק"ס. (והא ליכא). ⁷¹ כג' כ"מ וכי"ו בדק"ס. * ⁷¹ כ"ה ברשב"א, וכה"ק רבנו קרשקש. ⁷² נח, ב. ⁷³ שם ס, א. ⁷⁴ צ"ל דכל. ⁷⁵ עי' מש"כ הרשב"א בשם ריש מי שתייר, (ועי' ח' רבנו קרשקש). ועי' מש"כ ע"ז הרשב"א. (והם כתבו תירוץ נוסף בשם הרב אב ב"ד). * ⁷⁵ חיבות אלו נכפלו

אחוזתכם, ארץ אחוזתכם מטמאה וכו'. ⁶³ לפנינו: מטמאין. ⁶⁴ וכן דעת הר"ף ותוס' בריש פרקין ולקמן בע"ב ד"ה אפילו, וכן דעת הרא"ש. אבל הרמב"ן והרא"ה הובא ברבנו קרשקש חולקים וסוברים דבע"מ נמי פליגי. ⁶⁵ תיבת "אלא" ליתא לפנינו. ⁶⁶ בכת"י נוסף כאן: אמר לה הרי זה גיטך ולא תהא מותרת. וצוין ע"ז שיש למחקם. ⁶⁷ לפנינו: לא התירה. ⁶⁸ וכ"כ

ובא שמעון וקדשה. לאסרה על כל העולם, חוץ מראובן.

ומתו שניהם מתיבמת ללוי ואין אני קורא בהם אשת שני מתים. למעוטה מלא תהיה אשת המת החוצה⁷⁶, ולא אשת שני מתים.

מאי טעמא קידושי דראובן אהנו. למיסרה אכ"ע חוץ משמעון.

קידושי שמעון לא אהנו. למיסרה ולא מידי, דלמאן קאסר לה, אי אכ"ע מקידושי דראובן הוא דאיתסרה לה אכ"ע, ואי אראובן דהוה שריא ליה הא קאמר חוץ מראובן, וכיון דלא אהנו קידושי שמעון למיסרה אמאן דשריא ליה, לאו קידושי נינהו.

ואלא אשת שני מתים היכי משכחת לה כגון שבא ראובן וקדשה חוץ משמעון ובא שמעון וקדשה סתם קידושי דראובן אהנו למיסרה אעלמא קידושי שמעון אהני למיסרה אראובן. וה"מ לטעמיה דר' אליעזר הוא דאיצטריכא ליה, דאית ליה קידושין לחצאין, דאי לרבנן כי אמר ראובן חוץ משמעון ואמר (מ)שמעון חוץ מראובן, לאו קידושי דראובן ולא דשמעון הוו קידושי, ומותרת לכל אדם אפי' בחיי ראובן ושמעון. ואם כנסה אחד מהם סתם צריכה הימנו גט, דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות, דומיא דמקדש על תנאי ובעל סתם⁷⁷. ואם מת בלא בנים או חולצת או מתיבמת, חולצת מספק ומתיבמת ממה נפשך. ואם קדשה ראובן ליאסר לכל אדם חוץ משמעון, ובא שמעון וקדשה סתם, אסורה לראובן בחיי שמעון, ומותרת לשמעון אפי' בחיי ראובן, ואם מת שמעון ראובן חולץ או מיבם. כך כתב רמ"ה ז"ל.

וכתב הרשב"ם⁷⁸ דהא [ד]אמרי' קידושי דשמעון לא אהנו⁷⁹ לאו למימרא דלא אהנו כלל, דהא ודאי אהנו למיסרה בביאה אראובן, דכיון דתפסי בה קידושי שמעון למיסרה אעלמא שאם מת ראובן ויש לו בנים עדין היא אסורה לעלמא מחמת קידושי שמעון, א"כ אפי' ראובן אסור לבא עליה, משום דמשתמש בצד המקודש שבה לשמעון, והילכך אסורה היא לשניהם. אלא הכא ה"ק, לא אהני דיבורו למיסרה אראובן, שהן לא אסרה על ראובן דהא חוץ מראובן קאמר,

בטעות. 76 דברים כה, ה. 77 כתובות עג, א. 78 כ"כ הרשב"א בחידושו, ועי' מש"כ רבנו קרשקש. 79 חסר כאן: ולא אמרינן. עי' רשב"א. 80 יבמות כח,

והא דאסירא לראובן משום אריא דאיסורא דרביע עליה, דאי איפשר להשתמש בה לאחד מהם אלא א"כ משתמש בצד אישות שבה לשני, אבל כי אמר לה סתם אהנו קידושי למיסרה בפ"י אראובן. ועוד הקשה הוא נ"ר כי לא קרינן לה אשת שני מתים מאי הוי, והיכי משתריא ללוי, ובאידך נמי דבא ראובן וקדשה חוץ משמעון ובא שמעון וקדשה סתם דאסרי' ל(י)ה ללוי משום אשת שני מתים, תיפוק לי משום דאין אני קורא בה בשעת נפילה יבמה יבא עליה, והרי היא כאשת אח שיש לו בנים ואסורה לעולם, דהא כי מית ליה ראובן אכתי אסירא ללוי משום קידושי שמעון. ועוד דאפי' תימא דכי מית ראובן נפלה קמי לוי [לא נפלה קמי לוי אלא] פלגא, [ו]כל יבמה שאינה כולה לפני יבם הצד שאינו זקוק ליבום הרי הוא כערוה שאינה יכולה להתיבם, והוה לה כצרת ערוה, וערוה פוטרת צרתה, ואפי' מית ליה ראובן אסורה לשמעון מהאי טעמא⁸⁰, דמה שקנה בה קנה והשאר נפלה מחמת אחיו. וי"ל דמיירי בשמתו שניהם בבת אחת, וכו' יוסי הגלילי דאמר⁸¹ איפשר לצמצם. והילכך אי לאו משום אשת שני מתים היתה מותרת להתיבם ללוי, דהא נפלה כולה לפניו ליבום בבת אחת, ומשעת נפילה אני קורא בה יבמה יבא עליה, עכ"ל.

וכתב רש"י ז"ל אשת שני מתים כדתנן ביבמות⁸² ג' אחין נשואין ג' נשים נכריות ומת א' מהם ועשה השני מאמר ביבמתו ומת חולצת ולא מתיבמת, שנ' ומת אחד מהם יבמה יבא עליה, [מי שעליה] זיקת יבם אחד ולא מי שיש עליה זיקת שני יבמים, כגון זו שעדין לא יצאה מזיקת יבום⁸³ מת, שאין יבמה יוצאה מזיקתה אלא בביאה, וניתוספה עליה זיקה מחמת מאמרו של שני.

בעי אביי⁸⁴ הרי את מותרת לכל אדם חוץ מראובן ושמעון וחזר ואמר לראובן ושמעון קודם מסירה⁸⁵ מהו מי אמרי' מאי דאסר שרא. כלומר ולמישריה אף לראובן ושמעון קאתי, וליכא שיור.

או דילמא אמרי' מאי דאסר שרא ומאי דשרא

א. 81 לא, ב. 82 ברש"י: יבומי המת הראשון. 83 לפנינו נוסף: אמר לה. 84 כ"כ רש"י, ועי' ח"י רבנו

והמותר מותר לכל [הא] למדת שאין זה כריתות. ודייקי' עלה לקמן⁸⁹ ובמאי אילימא בעל מנת, כלומר על מנת שלא תנשאי לפלוני, הרי הותרה אצלו בזנות דלא תיקום עלה באיסור אשת איש, ואשתכח דאהני הני גירושין להתירה לכל, אלא לאו בחוץ, דאתני בעיקר היתירה. ופרכי' עלה והרי אישות עצמה דמותרת לבעל ואסורה לאחרים.

נענה ר' אלעזר⁹⁰ ואמר כריתות דבר הכורת בינו לבניה. שלא יהא למגרש בה צד אישות לאסרה על אחרים מחמת נישואיו. הא למדת שאין זה כריתות.

נענה ר' עקיבא ואמר הרי שהלכה זו ונשאת לא' מן השוק והיו לו⁹¹ בנים ממנה ונתאלמנה או נתגרשה ועברה⁹² ונשאת לזה שנאסרה עליו לא נמצא גט בטל ובניה ממזרין הא למדת שאין זה כריתות. פי' שהרי אף למי שהתירה פעמים שנאסרת לו⁹³. ורש"י ז"ל פי' דלא אמרה תורה כריתות דבר המביא לידי פסול. ואוקימנא בעל מנת, דאי בחוץ לר' אליעזר אפי' לאותו פלוני שריא, הואיל ועמדה אצלו בתורת א[נ]למנה משעת מיתתו של שני, ולית הילכתא כותיה. ד"א הרי שהיה זה שנאסרה עליו כהן ומת המגרש ונמצאת⁹⁴ אלמנה אצל⁹⁵ כהן זה וגרושה אצל כל אדם וק"ו ומה גרושה שהיא קלה אסורה לכהן בשביל צד גירושין שבה אשת איש⁹⁶ חמורה לא כ"ש. פי' אם גרושה שהיא קלה דאיסור לאו, אסורה אף לזה שאינה גרושה אצלו, בשביל צד גירושין שבה אצל אחרים, דלא גרעה מגרושה מאישה. אשת איש חמורה לא כ"ש, שאם אמר לה הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני, שתאסר אף למי שהתירה אצלו, בשביל צד איסור אשת איש שבה אצל זה שנאסרה עליו.

הא למדת שאין זה כריתות. הואיל והדין נותן לאסרה לכל אדם.

אסר. וה"ק לה לא תהא מותרת אלא לראובן ושמעון לבדם, ואסורה על כל העולם. את"ל מאי דאסר שרא. פי' ומאי דשרי כדקאי קאי.

[פג,א] לראובן מהו. פי' אמר לראובן ולא אמר לשמעון, מהו.

מי אמרי' וה"ה לשמעון והאי דקאמר לראובן משום דפתח ביה או דילמא לראובן דוקא. ואיכא שוור.

ואת"ל לראובן דוקא לשמעון מהו מי⁹⁷ אמרי' לשמעון וה"ה לראובן והאי דקאמר לשמעון משום דסליק מיניה או דילמא לשמעון דוקא. ועלתה בתיקו, הילכך היא לה ספק גרושה⁹⁸. בעי רב אשי אף לשמעון מהו אף אראובן קאי או דילמא אף אעלמא קאי תיקו. פי' אם אמר לה הרי את מותרת לכל אדם חוץ מראובן ושמעון, וחזר ואמר לה אף לשמעון, מהו, מי אמרי' אף אראובן קאי, כלומר תהא מותרת לראובן ואף לשמעון, ואשתכח דלא שייר ולא מידי. או דילמא אף אעלמא קאי, דהדר שריה לשאר אינשי דשריה מיקמי הכי, ואף לשמעון דלא שריא מקמי הכין, אבל לראובן בדקיימא קימא, ואיכא שוור. ועלתה בתיקו, הילכך היא לה ספק גרושה.

ת"ר לאחר פטירתו של ר' אליעזר נכנסו ד' זקנים לה(ו)שיב על דבריו ר' טרפון⁹⁹ ור' יוסי הגלילי ור' אלעזר בן עזריה ור' עקיבא נענה ר' טרפון [ואמר] הרי שהלכה זו ונשאת לאחיו של זה שנאסרה עליו ומת בלא בנים לא נמצא זה גורם¹⁰⁰ לעקור דבר מן התורה הא למדת שאין זה כריתות. פי' הואיל ואינה נעשת אשתו של שני בגט זה להפילה לפני אחיו ליבום¹⁰¹. ופרכי' עלה לקמן¹⁰² אלא מעתה בת אחיו לא ישא שמא ימות בלא בנים ונמצא גורם לעקור דבר מן התורה. נענה ר' יוסי הגלילי ואמר היכן מצינו באישות¹⁰³ האסור לזה ומותר(ת) לזה האסור אסור לכל

גט. ועי' רש"י, ועי' רשב"א ורבנו קרשקש. ⁸⁹ בעמוד זה. ⁹⁰ כמסקנת הגמ' לקמן. ⁹¹ לפנינו נוסף: בן עזריה. ⁹² לפנינו: לה בנים ונתארמלה וכו'. ובכ"מ ועוד בדק"ס: והיו לה בנים ממנו. ⁹³ כג' כ"מ ועוד בדק"ס. ולפנינו: ועמדה. ⁹⁴ ואין זה כריתות. ועי' רשב"א. ⁹⁵ לפנינו: לא נמצאת. וכג' רבנו כן גורס גם רבנו קרשקש. וכן גי' כ"מ כ"ו כ"א ודפוס פיזור בדק"ס. ⁹⁶ לפנינו: אצלו וגרושה וכו'. ⁹⁷ לפנינו

קרשקש. ⁸⁴ כג' כ"מ וכי"ו בדק"ס, ולפנינו ליתא לתיבות: מי אמרינן. ⁸⁵ כן פסק ר"ח הובא ברשב"א ורבנו קרשקש. אבל הרמב"ם בפ"ח מגירושין ה"ז פסק כאם תמצא לומר. ⁸⁶ כג' כ"מ ועוד בדק"ס, ולפנינו: ר' יוסי הגלילי ורבי טרפון. (ולפנינו: ואלו הן ר"י הגלילי וכו'. ובכ"מ בדק"ס ליתא לתיבות ואלו הן). ⁸⁷ לפנינו לא נמצא זה עוקר דבר מן התורה. אולם מסקנת הגמ' לקמן דר"ט גורם קאמר. ⁸⁸ ולכן חסר בכריתות ואינו

אמר להם ר' יהושע אין משיבין את הארי לאחר מיתה אמר רבא כולוהו אית להו פירכא לבר מדר' אליעזר ב"ע דלית ליה פירכא תניא נמי הכי א"ר יוסי רואה אני את דברי ר' אליעזר ב"ע מדברי כולם.

אמר מר נענה ר' טרפון וכו' ואקשי' עוקר איהי⁹⁸ קא עקרה אלא מתנה לעקור מן התורה ומתמהי מתנה מי קאמר לה לא סגיא דלא מינסבת ליה לאחיו דההוא גברא אלא אימא גורם לעקור דבר מן התורה ואקשי' אלא מעתה בת אחיו לא ישא שמא ימות בלא בנים ונמצא גורם לעקור דבר מן התורה. והקשה הרשב"א¹⁰⁰ נ"ר דמדמתמהינן מתנה מי קאמר לה לא סגיא וכו', משמע דאי אמר לה הכי הוה ליה מתנה על מה שכתוב בתורה, וכגון דאמר לה ע"מ שתנשאי לראובן ולא תנשאי לשמעון אחיו, ואי אמר לה הכי הוה פשיטא לן דקשיא עליה דר' אליעזר דאמר הרי זו מגורשת, ותמה על עצמך אי מתנה על מה שכתוב בתורה הוא, (דהרבה) [אדרבה] בין לר' אליעזר בין לרבנן ליהוי גיטא ותשתרי אפי' להאי, דמתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל ומעשה קיים⁹⁹. וי"ל¹⁰⁰ דאפי' אי אתני אי¹⁰¹ לא הוי מתנה על מה שכתוב בתורה, דאיפשר לה דלא לינסיב ולא תיגרש(א). [אי] נמי¹⁰² י"ל דהכא לאו מדינא פרכינן, אלא לישנא הוא דקשיא לן היכי קרי ליה מתנה, מי אמ' לה לא סגיא דלא מינסבת.

ואקשי' ובמאי. פי' ובמאי מוקמי ר' שמעון¹⁰³ פלוגתא דר' אליעזר.

אילימא בחוץ מישראל שרי ר' אליעזר. פי' להתיבם לו לזה שנאסרה, לפי שכשנשאה מי שהותרה אצלו פקע אישות קמא לגמרי.

דתניא מודה היה¹⁰⁴ ר' אליעזר במגרש את אשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני והלכה ונשאת לאחר מן השוק ונתאלמנה או נתגרשה שמותרת לזה שנאסרה עליו. פי' מאחר שנשאת לאחרים ונפקא מאישות הראשון לגמרי.

אלא בעל מנת מוקים לה, דכיון דתנאה הוא ולא איקיים, נמצא גט בטל למפרע וקימא באיסור אשת איש. פי' ¹⁰⁵ ואפי' אמר לה נמי הרי את מותרת לכל אדם ע"מ שלא תנשא לפלוני מכאן ועד ל' יום, אין זה כריתות מהאי טעמא, דילמא מית האי דנישאת לו תוך אותן שלשים יום ונאסרה על יבם זה, ואע"פ שהיא מותרת לו לאחר ל' יום אין זה כריתות, דדילמא מיית יבם נמי תוך ל' יום, ונמצא שע"י תנאו מתבטל מצות יבמין. ואע"פ דהכא בלא תנאו אסורה להנשא ולהתיבם ולחלוץ עד שיעברו עליה ג' חדשים¹⁰⁶, וא"כ נמצא שאין תנאו מבטל כלום. מ"מ מן התורה מותרת לינשא מיד ולהתיבם מיד¹⁰⁶, דתניא בפ' בתוספתא דיבמות¹⁰⁷ יפת תואר התורה נתנה לה שלשים יום אבל אמרו חכמים צריכה להמתין שלשה חדשים מפני תיקון העולם¹⁰⁸. והא¹⁰⁹ דאמרי' לא ישא [אדם מעוברת] חברו ואמרי' עלה בפ' החולץ¹¹⁰ דמדרבנן בלחוד הוא דאסור, י"ל דאינה ראייה, דשאני התם דכבר הוכר עובדה ואין בו ספק אם מן הראשון או מן האחרון. [וכיון] [ובין] דמן התורה מותרת לינשא מיד ולהתיבם מיד, וזה התנה עליה שלא תנשא מכאן ועד שלשים, אין זה כריתות האמור בתורה. כך נראה מדלא מפליג ר' טרפון בין על מנת לע"מ, כלומר בין ע"מ שלא תנשאי לפלוני מכאן ועד י"ב חדש לעל מנת שלא תנשאי לפלוני מכאן ועד ל' יום, ש"מ דאפי' בע"מ שלא תנשאי מכאן ועד שלשים איכא למיפרך.

והא דאמרי' אלא בע"מ. פירושו¹¹¹ דר' טרפון מוקי פלוגתא דר' אליעזר ורבנן בע"מ, אבל בחוץ סבירא ליה לר' טרפון דמודי להו ר' אליעזר לחכמים דאינה מגורשת, ודלא כמתני', ודלא נמי כתנא דבריתא דקתני מודי ר' אליעזר במגרש את אשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני, דלהאי תנאי ודאי בחוץ פליגי. וא"ת¹¹² א"כ היכי מקשי' לר' טרפון מההיא בריתא, לימא ליה לעולם בחוץ, וקסבר ר' טרפון

¹⁰⁵ כ"כ הרשב"א. ¹⁰⁶ כדאיתא ביבמות מא, א. ^{106*} עי' מה שהקשה ע"ז השער המלך פ"ח מגירושין הי"א. ¹⁰⁷ פ"ו דיבמות ה"ט. ¹⁰⁸ ברשב"א: מפני תיקון הולד. וכו' לפנינו שם. ¹⁰⁹ אולי צ"ל ומהא. ¹¹⁰ יבמות לו, ב. ¹¹¹ כ"ה ברשב"א. ¹¹² הרשב"א כתב וז"ל: וא"ת א"כ ס"ל לרבי טרפון דלא אמרה רבי

נוסף: שהיא. וליתא בכי"מ וכי"ו בדק"ס. ⁹⁸ לפנינו: איהו עקר. ובכ"ו בדק"ס: עוקר איהו קא עקר איהי קא עקרה. ⁹⁹ כדאיתא בקדושין יט, ב. ¹⁰⁰ וכ"כ רבנו קרשקש בא"נ. ¹⁰¹ צ"ל הכי. במקום: אי. ¹⁰² וכ"כ רבנו קרשקש בפ' הראשון. ¹⁰³ צ"ל ר' טרפון. ¹⁰⁴ תיבת "היה" ליתא לפנינו, אך כ"ה בכי"ו בדק"ס.

אלא בעל [מנת]. כלומר¹²² בע"מ שלא תנשאי לפלוני. וקשיא לן¹²³ א"כ [כי] הלכה ונשאת שנאסרה עליו היאך גיטה בטל, דהא נישואיה לאו נישואין, דאי הוו נישואין הוי גיטה בטל ואשת איש גמורה [היא], ולא בת נישואין, וא"כ אי איפשר לה לינשא ואין גיטה בטל ובעילתה משני בעילת זנות, ובזנות לא אסרה. ויש מי שתירץ¹²⁴ דכל שנשאת לו דרך נישואין אע"פ שאינן נישואין גמורין בטל הגט, דמעיקרא הכי אתני עליה שלא תנשא לו דרך נישואין, וכל זמן שנשאת לו אע"פ שאינן נישואין גמורין עברה על תנאו והגט בטל. ולפי תירוץ זה למדנו שהאומר לחברו שדי נתונה לך ע"מ שלא תתנהו לפלוני, ועמד ונתנו לו בדרך קנין, אע"פ שאין קנינו כלום דהא ע"מ שלא תתנהו לפלוני קאמר, ונמצא זה מקנה דבר שאינו שלו, אפ"ה [הכי] קאמר ליה ע"מ שלא תתנהו לו דרך קנין, וכיון שנתנו דרך קנין המתנה בטלה ושדה חוזרת לבעלים. והקשו על זה בתוספות¹²⁵ מדתניא בתוספתא¹²⁶ על מנת שלא תנשאי לאבא ולאביך הרי זה גט, ע"מ שלא תבעלי לאבא ולאביך אינו גט, חוששין שמא תבעל להן. ודאי האי אינו גט דקאמר הכא אינו גט גמור קאמר, ולומר שאיפשר לו להתבטל, שאם נבעלה להם הגט בטל, אבל לחוש לכתחלה שמא תבעל להם אי אפשר, דהא תניא לקמן¹⁰⁷ אין חוששין שמא נבעלה להם, כלומר שמא תבעל להם, אלא ודאי אינו גט גמור קאמר לפי שאיפשר לו להתבטל, אם שמא¹²⁸ נבעלה להם, מה שאין כן בעל מנת שלא תנשאי [לאבא ולאביך שאין] (ואי) איפשר שתנשא לו¹²⁹, לפי שאין להם כה נישואין כלל¹³⁰. ותירצו הם ז"ל¹³¹ דהכא בשמעתין מיירי בשנשאת לאותו שנאסרה עליו לאחר מיתת

דאפי' בחוץ לא מודי ר' אליעזר שיהא מותר לזה. י"ל דההיא דר' אליעזר לאו דוקא מבריתא מותיב עליה, אלא סברא נמי הוא, דכיון דנשאת נתרקנה רשות הבעל הראשון אצל השני, וכיון שמת הוא ונתבטל רשותו שיהא מותרת לזה. מיהו לקמן¹¹³ לא משמע הכי דמקשי' אדר' אליעזר היכן מצינו שזה¹¹⁴ מתיר וזה אוסר. אלא י"ל דה"ה דהוה מצי לתרוצי ליה הכין, דר' טרפון לית ליה כי האי תנא דאמר משמיה דר' אליעזר כך, אלא דלרוחא דמילתא בעא לתרוצי ליה.

נענה ר' יוסי הגלילי ואמר הכין¹¹⁵ מצינו האסור לזה מותר לזה האסור אסור לכל והמותר מותר לכל.

ואקשי' ולא והרי תרומה וקדשים שאסורים¹¹⁶ לישראל ומותרים לכהנים באישות¹¹⁷ קאמר' והרי עריות דאסור¹¹⁷ לזה ומותר לזה באיסור¹¹⁸ אוסרה קאמר' והרי אשת איש היינו פירכא ובמאי אילימא בעל מנת הרי הותרה אצלו בזנות אלא בחוץ. נענה ר' עקיבא ואמר הרי שהלכה זו וכו' ואקשי' אי הכי בכולהו תנאי דעלמא נמי לא תנסיב דילמא לא מקיימא לתנאיה ונמצא גט בטל ובניה ממזרין היינו פירכא.

ואקשי' ובמאי אילימא בחוץ מישראל שרי ר' אליעזר דתניא מודה היה ר' אליעזר וכו' אלא בע"מ. הא¹¹⁹ דקא פריך הכא¹²⁰ פירכא נקט, משום דפריך ליה לר' טרפון. אבל לר' עקיבא בלאו הכי לא איפשר לאוקומה בחוץ, דא"כ גיטה אינו בטל ובניה מראשון אינן ממזרין, דלגבי ראשון מגורשת גמורה היא, דהא לא שייר ליה אלא לגבי האי. אלא ודאי בעל מנת הוא, דתני¹²¹ בתנאי שלא תנשא לזה, ואם נשאת לו עברה על תנאה ונמצא גט בטל.

אליעזר מעולם, וכיון שכן מאי קושיא אילימא בחוץ מישראל שרי רבי אליעזר דתניא וכו', לימא ליה וכו'.¹¹³ בע"כ. ¹¹⁴ כ"ה ברשב"א וצ"ל שזה אוסר וזה מתיר. ¹¹⁵ צ"ל היכן. ¹¹⁶ לפנינו: שאסורה לזה ומותרת לזה. ¹¹⁷ כג"י כיו"ו בדק"ס. ולפנינו: באיסור אשה. ¹¹⁷* דאסור לזה ומותר לזה, ליתא לפנינו, אך כ"ה בכי"מ כיו"ו ועוד בדק"ס. ¹¹⁸ לפנינו: באישות קאמרין. ובכ"מ בדק"ס: באוסר איסור קאמרין. ובכ"ו שם: באיסור אישיות. ¹¹⁹ כ"ה ברשב"א, וכ"כ רבנו קרשקש וחי' הר"ן. ¹²⁰ צ"ל הכי סירכא נקט. ¹²¹ צ"ל דתלי. וכ"ה ברשב"א. ¹²² כ"ה ברשב"א.

¹²³ וכה"ק גם הרמב"ן רבנו קרשקש והר"ן ותוס' ד"ה תעמדה. ¹²⁴ כן תירץ הרמב"ן וכ"כ הר"ן בשמו. וכן תירץ רבנו קרשקש. ¹²⁵ הובא ברשב"א. ועי' תוס' הנ"ל. ¹²⁶ דמסכתין פ"ד ה"ח, וכג"י נוסחאות כת"י שם, ושם במקום: אביך, כתוב אחי. ¹²⁷ פד, א. ¹²⁸ צ"ל אם אירע שנבעלה. ¹²⁹ צ"ל להם. ¹³⁰ חסר כאן: ואם איתא דשלא תנשא בדרך נישואין קאמר אע"פ שאינן נישואין, אפי' באבא ואביך אינו גט גמור, דהא אם נבעלה להן דרך נישואין הרי זה בטל. (כ"ה ברשב"א). ¹³¹ כ"כ תוס' הנ"ל ותוס' הרא"ש לעיל פב,

מעכשו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת
דלא שרינן לה עד לבתר י"ב חדש ואיקיים¹⁴⁵
תנאיה, ואע"ג דליכא למיחש לביטול התנאי.
ומתריצין¹⁴⁶ דאינו דומה תנאי שהוא שב ואל
תעשה לתנאי שיש בו קום עשה, שכל תנאי
שהוא בשב ואל תעשה כגון שלא תנשא[ן]
לאיש פלוני ושלא תשתי יין מתירין אותה
לינשא מיד, והיא תחוש לעצמה, אבל תנאי
שהוא בקום עשה כגון שתתני לי מאתים זוז
ושתבעלי או תנשאי לפלוני או תשתי יין,
חוששין שמא תאנס ולא תקיים, ונמצא¹⁴⁷ גט
בטל ובניה ממזרין. והכא ה"ק, אי הכי כולהו
תנאי דשב ואל תעשה כזה לא תינסוב, דדילמא
לא מיקיימא לתנאיה לישב וליבטל, ואנן קי"ל
דמותרת לינשא מיד בתנאי כזה. וכן כל תנאי
שברשות אחרים כיון¹⁴⁸ שהוא בקיום מעשה
בין שהוא בביטול חוששין לו שמא יתקיים,
כגון אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש
דחוששין שמא יבא ואפילו מת נמי גזרינן.
וראיה¹⁴⁹ לזה דאמרי' לקמן¹⁵⁰ על מנת שלא
תשתי יין כל ימי חיי¹⁵¹ וחייכי אין זה כריתות,
כלומר ואסורה לינשא, משמע טעמא משום
דאינו כריתות, הא הוי כריתות היתה מותרת
לינשא, ולא היינו חוששין שמא תזיד ותעבור
ותשתה¹⁵². ועוד ראה ממה שהשיב ר' טרפון
הרי שהלכה זו ונשאת לאחיו של זה שנאסרה
עליו ומת בלא בנים לא נמצא זה עוקר דבר מן
התורה. ואם איתא שאסורה היא לינשא עד
שימות אותו שנאסרה עליו היאך זה עוקר דבר
מן התורה¹⁵³. ונמצא¹⁵⁴ בתוספתא¹⁵⁵ ע"מ שלא
תלכי לבית אביך ושלא תשתי יין מכאן ועד
שלשים יום הרי זה גט, ואינו חושש שמא תלך
ושמא תשתה. למדנו שכל תנאי שברשותה והוא

המגרש, דהווי נישואין גמורין, ונמצא גט בטל
למפרע ובניה מראשון ממזרין. והא דאמר
ועברה ונשאת¹³² לזה שנאסרה, אין העכירה
מחמת שנשאת לאחרון, דהא לאחר מיתת
המגרש נשאה, אלא עברה מחמת שמבטלת
תנאה, ועל ידי בטול התנאי [נמצאת] שעברה
למפרע בנישואי ראשון דאשת איש היתה,
דאע"פ שמת הבעל לא נתבטל תנאו. ובעל
הלכות ז"ל¹³³ כתב דמחלוקת הוא זה, וז"ל:
ודאי אמר לה¹³⁴ כל ימי חיי פלוני ואינסיבא
לאלתר והווי לה בני בחיי בעל ראשון ואית¹³⁵
ליה בעל ראשון בחיי בעל שני, והדר הווי לה בני
לאחר מיתתו, ועדין ההוא פלוני דתליה לתנאיה
בגויה קיים, ושתת יין בחייו לאחר מיתתו דבעל
ראשון בטל גיטא למפרע, ובני קמאי ממזרי,
בחראי לאו ממזרי, ואסירא לשני. והווי פליגי בה
רבנן, כיון דבחייו דבעל לא עברה עילוי תנאה,
ולאחר מיתה הוא דעברה, כיון דבעל מאית
בטיל ליה תנאיה ולא בטיל גט למפרע, ע"כ¹³⁷.
והא דאמרי' אי הכי כולהו תנאי דעלמא¹³⁸ לא
תינסיב דילמא לא מקיימא ליה לתנאיה. י"מ¹³⁹
הדבר כשמועו¹⁴⁰ למר שבכל תנאין דעלמא
מותרת לינשא מיד, ואין חוששין שמא לא
יתקיים התנאי ונמצא גט בטל. וקשה לזה¹⁴¹
מדאמרי' בפ' מי שאחזו¹⁴² הרי זה גיטך ע"מ
שתתני [לי] מאתים זוז אע"פ שנתקדע הגט הרי
זו מגורשת ולאחר לא תנשא עד שתתן. ואמרי'
נמי לקמן¹⁴³ ע"מ שתבעלי לפלוני נתקיים התנאי
הרי זה גט ואם לאו אינו גט, ע"מ שלא תבעלי
לאבא ולאביך אין חוששין שמא נבעלה לה. פי'
שמא תבעל להם ומותרת לינשא מיד. אלמא
רישא עד שיתקיים התנאי אין מתירין אותה
לינשא. וגדולה מזו אמרו בפ' מי שאחזו¹⁴⁴ גבי

143 פד, א. 144 לעיל עו, ב. 145 צ"ל דמיקיים.
146 וכ"כ הראשונים הנ"ל והרשב"א. 147 תיבות
ונמצא — בתנאי זה. ליתא ברמב"ן שלפנינו. 148 צ"ל
בין. 149 כ"ה ברשב"א. 150 כע"ב. 151 כ"ה
ברשב"א, וכן גי' רבנו לקמן, וכן גי' הרי"ף ותוס' ד"ד
שם. ולפנינו לקמן שם: כל ימי חיי. (ומסקנת הגמ' דאירי
כאומר כל ימי חייכי). 152 עי' רשב"א, ועי' תוספתא
פ"ה הי"ב שכתוב שם: אינו גט שמא תלך ושמא תשתה.
ועי' חזון יחזקאל לתוספתא שם. ועי' בהע' לרבנו קרשקש
הע' 165. 153 עי' רשב"א שדחה את הראיות הנ"ל.
154 כ"ה ברמב"ן ובראשונים הנ"ל. 155 פ"ה הי"ב.

א סוד"ה ע"מ. 132 עי' בהע' לרבנו קרשקש הע'
191. 133 עי' בה"ג הל' גיטין. ודברי הבה"ג הובאו גם
בעיטור מהדורת רמ"י ח"א עמ' 78. 134 אל תשתי
יין. 135 צ"ל ומית. 137 עי' רשב"א שכתב דהראשון
נ"ל עיקר וכדברי התוס' וכ"כ הר"ן, וגם התוס' ר"ד לקמן
פג, ב דחה את הפי' השני. 138 לפנינו נוסף: נמי.
וליתא גם ברמב"ן ברבנו קרשקש ובחי' הר"ן, ובכ"י
כ"ו וכו' א בדק"ס. 139 כ"ה ברמב"ן, ועי' רבנו
קרשקש וחי' הר"ן. 140 צ"ל כמשמעו לומר שבכל
וכו'. וכ"ה ברמב"ן. 141 וכה"ק הראשונים הנ"ל, ועי'
תוס' לעיל פב, ב ד"ה שרבי. 142 לעיל עד, א.

שב ואל תעשה אין חוששין שמא תעבור עליו. וא"ת¹⁵⁶ והא משמע דרב יהודה סבר דאפי' לביטול תנאי שבשב ואל תעשה חיישינן, מדקאמר¹⁵⁷ בקונם עיני בשניה היום אם אישן למחר אמר רב יהודה לא יישן היום שמא ישן למחר. וכ"ת ההוא כתנאי שבקום עשה דמי משום דבעי מבריו נפשיה, דשניה ממילא אתיא, הא מוכח התם בפ' ואלו נדרים¹⁵⁸ דאפי' בשב ואל תעשה חייש רב יהודה, דמקשי' עליה ממתני' דקונם (כגון) שאי את נהנית לי עד הפסח אם תלכי לבית אביך עד החג, שאע"פ שלא הלכה אסורה בהנאתו שמא תלך. וממתני'¹⁵⁹ דכבר זו עליו אם אלך למקום פלוני למחר, ואיצטריך סוגיא דגמ' ורבא ורבינא לתרוציהו אליביה, ש"מ דאפי' בהילוך למקום פלוני דלא אתי ממילא אלא בקונם פליג רב יהודה, ואע"ג דפליג רב נחמן עליה דרב יהודה ואמר יישן היום ואין חוששין שמא יישן למחר דמזהר זהיר בתנאיה, מסתמא כרב יהודה סבירא לן לחומרא דבשל תורה הלך אחר המחמיר. א"כ הכא נמי אף בשב ואל תעשה נחוש. ר"ל¹⁶⁰ דשאני איסור אשת איש משום תומר שהחמרת עליה בסופה שאם עברה על תנאה ונשאת לזה שנאסרה עליו נמצא גט בטל ובניה ממזרין. מזדהרא טפי ולא עברה אתנאה, שאינה עשויה לקלקל עצמה. תדע דהא אמרי' התם בפ' ואלו נדרים¹⁶¹ ומודה רב יהודה באומר קונם עיני בשניה למחר אם אישן היום שיישן היום ואין חוששין שמא יישן למחר, דכי לא זהיר בתנאיה אבל באיסורא מזדהר. אבל תנאי שבקום עשה חוששין לה לעולם דילמא תאנס ולא מקיימא לתנאיה, ואין צריך לומר בכל תנאי שברשות אחרים.

ולפי¹⁶² שטה זו הא דתנאי לקמן¹⁵⁷ הרי זה גיטך ע"מ שתבעלי לפלוני, נתקיים התנאי, פי' בפני עדים, הרי זה גט, ואם לאו אינו גט, דחוששין שמא לא נבעלה לו. ע"מ שלא תבעלי לאבא ולאביך אין חוששין שמא נבעלה להם. פי' אין חוששין שמא תבעל להן. ואינה¹⁶³ צריכה

להביא עדים שלא עברה על תנאה, אלא נאמנת היא לימא שלא עברה אע"פ שהבעל מכחישה ואומר לה שעברה, וכן כל תנאי שהוא בביטול מעשה כגון ע"מ שלא תשתי יין היא נאמנת לומר שלא עברה. ואע"פ שאמר¹⁶⁴ חוששין שמא פייס, התם משום דשכיח דמפייס לה ויש רגלים לדבר שהרי לא גירשה מיד, ושמא (בה) [בא] נמי חוששין משום תנאי שבידו. אבל תנאי שבידה בשב ואל תעשה אין חוששין לו, דומיא דשלא תבעלי לאבא ולאביך. וה"ה¹⁶⁵ דלאחר נמי אין חוששין שמא תבעל לו, כיון שהוא שב ואל תעשה. ועוד דאחר נמי לא חשיב¹⁶⁶ בהא, משום שאם בא עליה נמצא גט בטל והויא לה אשת איש, והוה ליה כאבא ואביך. והא דנקט אבא ואביך קמ"ל דעל מנת שתבעלי לאבא ולאביך אינו אלא כמפליגה בדברים¹⁶⁷, וכדדייקנן עלה¹⁵⁷ ואלו על מנת שתבעלי לאבא ולאביך נתקיים התנאי הרי זה גט ואם לאו אינו גט לא קתני.

ויש מקילין¹⁶⁸ ואומרים דכל תנאי שבידה לקיימו אפי' בקיום מעשה תנשא מיד, וכדאמר¹⁵⁷ לקמן וכ"ת איפשר דמיגרשא למחר ומקיימא לתנאיה אטו בידה קאי לאיגרושי דאלמא כל שבידה אין חוששין לביטולו ומתירין אותה מיד¹⁶⁹. ואמר¹⁵⁷ נמי התם בדידה קימא דאי בעי מבריו נפשיה. וההיא דע"מ שתתני לי מאתים וזו דאמר¹⁵⁷ ולאחר לא תנשא עד שתתן, היינו טעמא¹⁶⁹ דלא תנשא עד שתתן¹⁷⁰ דחיישינן שמא לא ירצה הבעל לקבל שהוא חשוד לקלקלה, או ילך לו למדינת הים, ונתינה בעל כרחו שלא בפניו לא שמה נתינה. וכן הדין בע"מ שתנשאי לאיש פלוני או שתבעלי לו דחוששין, הואיל וברשות אחרים הדבר תלוי. והא דאמר¹⁵⁷ לקמן אטו בדידה קימא לאיגרושי, ה"ה דהוה ליה לאקשווי דאפי' קאי בידה לאיגרושי איכא למיחש דילמא אידך לא נסיב, אלא דעדיפא מיניה אקשי ליה דאפי' גירושין של זה לא קיימא בידה. אי נמי י"ל דבדין הוא דהוה יכיל לאקשווי הכי דאי נמי מיגרשא מיניה

165 כ"ה ברשב"א. ותוס' לעיל פב, ב ד"ה שרבי חולקים. 166 צ"ל חשוד. 167 וכ"כ הרמב"ן. 168 כ"ה ברשב"א וכ"כ הרמב"ן. ושיטה זו הובאה גם בחי' רבנו קרשקש. 169 ורבנו קרשקש דחה ראייה זו. 169* כ"ה ברמב"ן וכ"כ הרשב"א. 170 עי' חי'

ועי' בהע' לרבנו קרשקש הנ"ל. 156 כה"ק הראשונים הנ"ל. 157 לקמן פד, א. 158 כ"ה ברמב"ן. וצ"ל בפרק ואלו מותרין, נדרים טו א-ב. 159 וממתני' וכו' עד ואע"ג, ליתא ברמב"ן. 160 צ"ל י"ל. 161 שם יד, ב. 162 עי' רשב"א. ואולי חסרים שם דברים. 163 וכ"כ רבנו קרשקש וחי' הר"ן. 164 לעיל עו, ב.

איפשר דלא בעי ההוא פלני למינסבה ולא מקיימא תנאה, אלא משום דיכיל לשנויי הא מני רשב"ג היא דאמר כל עכבה שאינה הימנה הרי זה גט. רמ"ה ז"ל¹⁷¹. ובאם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש נמי, כיון שאין התנאי שלה¹⁷² מעיקרא לקיומי תנאיה בעי, חוששין¹⁷³ לו, ואפי' מת גזרי'.

ויש מחמירין¹⁷⁴ בזה ואומרין שבכל התנאין אסורה לינשא עד שתקיים התנאי ואפי' הוא שב ואל תעשה ובידה, כגון על מנת שלא תשתי יין עד שלשים יום, שאין מתירין אותה לינשא עד שלשים יום ואם נשאת לא תצא. והא דאמר' אי הכי בכל תנאין דעלמא נמי לא תינסוב, אפי' בשנתקיים התנאי קאמר, לומר שאינה ראויה לינשא כלל שאינו¹⁷⁵ כריתות, משום שמא לא יתקיים התנאי, בין שהוא תנאי שראוי לחוש לביטולו בין שאינו כן, כגון שלא תבעלי לאבא ולאביך, דמ"מ לאו כרות גיטא הוא, דומיא דעל מנת שלא תנשאי לאיש פלוני דאמרת אינו גט. והא דאמר' ועברה¹⁷⁶ ונשאת לזה שנאסרה עליו, לאו משום דבנישואי שני זה שנאסרה עליו איכא עברה ובנישואי קמא ליכא עברה, אלא ה"ק ועברה על תנאה ונשאת לזה שנאסרה עליו, אבל בנישואי קמא לא עברה על תנאה אבל עברה על דת.

ורמ"ה ז"ל נמי כך הוא סבור דבכל תנאין שבעולם אין מתירין אותה לינשא עד שיתקיים התנאי¹⁷⁶. והא דפרכי' אי הכי בכולהו תנאי דעלמא לא תינסיב דילמא לא מקיימא לתנאה ונמצא גט בטל, דשמעת מינה דדינא לאו הכי, אלא מקמי דליקיים תנאה נמי משתריא לאינסובי. והיא מדאוריתא קאמר', דמדאוריתא כל היכא דבידה לקיים התנאי שריא לאינסובי, והתם גבי הרי את מותרת לכל אדם אלא [לפלונני], כיון דכי פסיל ליה ר' עקיבא מטעמא דאין זה כריתות פסיל ליה, פסולא דאוריתא משמע, ומ"ה פרכי' ליה אי הכי כולהו תנאי דעלמא נמי מדאוריתא נמי לא תינסיב, ואנן

קי"ל דמדאוריתא כיון דבידה לקיומי תנאה משרא שריא. וא"ת א"כ על מנת שלא תשתי יין כל ימי חייכי¹⁷⁷ מאי מהני לה אי הוי כריתות, הא אסורה לינשא לעולם. לאו מילתא היא, דכי אמרי' שאסורה לינשא שמא לא יתקיים התנאי חששא דרבנן היא ואם נשאת לא תצא, וקמ"ל רבא דלא הוי גיטא ואם נשאת נמי תצא. מיהו כתב רמ"ה ז"ל דאי נדרה מההוא פלוני על דעת רבים, או נדרה מחמרא כל ימי חיי הבעל או כל ימי אותו פלוני, שריא לאינסובי, ולא חיישין שמא תעבור. וראיה מדאמר' התם¹⁷⁸ ומודה רב יהודה דאם אמר קונם עיני בשינה למחר אם אישן היום יישן היום ואין חוששין שמא יישן למחר, דכי לא זהיר בתנאיה אבל באיסורא מזדהר. ומ"ה¹⁷⁹ גבי גט, דתרויהו חד טעמא נינהו. ונמצא¹⁸⁰ בתשובות הגאונים שנחלקו בה שתי ישיבות גאוני מתא מחסיא וגאוני פומבדיתא ורבו המתירין והתירו. פי' ובשב ואל תעשה.

ד"א הרי שהיה זה שנאסרה עליו כהן וכו' ואקשי' ובמאי אילימא בעל מנת הרי הותרה¹⁸¹ אצלו בזנות. פי' אילימא בע"מ שלא תנשאי לפ', הרי הותרה אף לאותו פ' בזנות, ואשתכח דאהנו הני גירושין אפי' לגבי דהאי פלוני, וקרינא ביה מותר לכל אדם, הילכך כי מיתסרא עליה לאחר מיתת בעלה לא מחמת צד גירושין שבה אצל אחרים מיתסרא עליה, דהא לגבי ידיה נמי גרושה היא, הילכך איכא למיפוך מה לגרושה שהיא גרושה לכל, תאמר באשת איש שנתגרשה לחצאין שאינה אשת איש לכל. ואי דאמר נמי ע"מ שלא תבעלי לפלוני לית¹⁸² לק"ו, דהא אהנו הני גירושין אפי' לגבי האי פלוני דאי קדשה קדושיו קידושין, והויא לה גרושה לגביה. ואפי' אי [הוין] כהן הא קי"ל¹⁸³ קידושין תופסין בחייבי לאוין.

[פג,ב] אלא לאו¹⁸³ בחוץ. דשייר בעיקר התירה. ופרכי' ור' עקיבא. פי' דפריך הני תרתי פירכי, חדא אחוץ וחדא אע"מ.

ועמדה. 176 וכ"כ רבנו לעיל במשנה עיי"ש.
177 דלקמן בע"ב. 178 נדרים יד, ב. 179 צ"ל
וה"ה. 180 כ"ה ברמב"ן וברשב"א. 181 כג'
כ"ו בדק"ס. ולפנינו: גרושה. 182 צ"ל ליתא.
183 יבמות כ, ב. * 183 תיבת "לאו" ליתא לפנינו.

רבנו קרשקש שכתב טעמים אחרים. 171 את הא"ק כתב
הרמ"ה, ויתר הדברים מקורם ברמב"ן. 172 כ"ה
ברמב"ן, וצ"ל בדידה. וכמש"כ ברשב"א. 173 צ"ל
וחוששין. 174 כ"ה ברשב"א וברמב"ן. 175 כ"ה
ברשב"א. והרמב"ן כתב: וכיון שכן אינה מגורשת שאינו
בתורת כריתות. * 175 כג' כי"מ ועוד בדק"ס. ולפנינו:

אי בחוץ סבירא ליה דפליגי לותיב חוץ ואי בע"מ ס"ל דפליגי לותיב בע"מ. ואמאי אותיב מעיקרא תיובתא דלא שייכא אלא בעל מנת, והדר מותיב תיובתא דלא שייכא אלא בחוץ. ומשני ר' עקיבא שמיע ליה דאיכא דאמר חוץ ואיכא דאמר ע"מ וקאמר¹⁸⁴ מ"ד חוץ הוי¹⁸⁴ פירכא ומ"ד ע"מ הוי¹⁸⁴ פירכא. ואקשי' ומאי פירכא¹⁸⁵ איסור כהונה שאני והא ר' אליעזר נמי מאיסור כהונה קא מייתי לה. פי' מאי פירכא איכא למיפרך אפירכיה בתריתא דר' עקיבא, דאמר רבא לעיל לכולהו אית להו פירכא איסור כהונה שאני הואיל וריבה בהן הכתוב מצות יתירות, והא ר' אליעזר דאמר הרי את מותרת לכל אדם אלא לפלוני דהויא מגורשת, מאיסור כהונה יליף לה, דהיינו מגורשה מאישה, דאפי' לא נתגרשה אלא מאישה פסלה לכהונה, אלמא גיטה הוי, וילפי' מינה לקולא דבעלמא מגורשת. אלמא לא פרכי' איסור כהונה שאני.

ופרכי' רבא דאמר כולהו אית להו פירכא, וקא פריך איסורי כהונה שאני, טעמיה דר' אליעזר לעיל כר' ינאי משום זקן אחד מתני לה, דאמר לעיל דהיינו טעמיה דר' אליעזר דכתיב והיתה לאיש אחר, אפי' לא התירה אלא לאיש אחר מגורשת, ולא יליף מאיסור כהונה. הילכך פריך לר' עקיבא איסור כהונה שאני.

ולענין פסק הלכה¹⁸⁵ פסק הרי"ף ז"ל ור"ח ז"ל דבחוץ פליגי, אבל בע"מ מודו ליה רבנן דהוי גט משום דתנאה הוי, ולכשימות¹⁸⁶ זה שנאסרה עליו הרי היא מותרת לכל אדם שהרי נתקיים התנאי. דכי אסיק רבינא לעיל¹⁸⁷ ש"מ חוץ הוא ש"מ, על כרחי' רצה לומר דהא בע"מ מודו ליה רבנן לר' אליעזר, מדלא אמרי' בין בזו ובין בזו מחלוקת. והכי נמי משמע מלישנא דגמ' דאיתמר לקמן¹⁸⁸ ומתני' דקתני כתבו ואוקימנא בחוץ אבל בע"מ לא פסיל. אלמא אפי' ע"מ שלא תנשאי לפלוני דהוי דומיא דחוץ לא פסיל¹⁸⁹, הואיל ומשייר לה בתנאי, אלא ה"ל כשאר תנאין דעלמא. וקתני נמי בבביתא¹⁹⁰ חוץ שפוסל על פה פוסל בכתב ע"מ שאינו פוסל בע"פ אינו פוסל בכתב. והכי נמי משמע

מדפרכי' לר' עקיבא אי חוץ סבירא ליה לותיב חוץ ואי ע"מ ס"ל לותיב ע"מ, ומשני ר' עקיבא שמע מאן דאמר חוץ ושמע מ"ד ע"מ. אלמא [ליכא] מאן דאמר דבתרתי פליגי. וארבעה זקנים שנכנסו להשיב על דברי ר' אליעזר האי שמע דבהכי פליגי ומותיב, והאי שמע דבהכי פליגי ומותיב. אבל רבינו הרמב"ן ז"ל כתב¹⁹¹ דלא מסתברא לאחזוקי פלוגתא דתנאי בכדי, ולמדחיה לדר' עקיבא ור' טרפון דפסלו בע"מ, ור' אלעזר ב"ע דלית ליה פירכא נטיא לדידהו, ולא אשכחן בהדיא מאן דאמר כשר כלל. ועוד אם כן זקנים הללו מאן דמותיב ע"מ לר' אליעזר, לותיב לחבריה דמכשר ולא ישיב את הארי לאחר מיתה, והיכי דחינן דאשלי רברבי בלא כלום. והא דאמרי' לקמן ומתני' דאוקי' בחוץ אבל ע"מ לא פסיל, איפשר לומר דלאו ע"מ שלא תנשאי קאמר, אלא ע"מ דשאר תנאין, כגון ע"מ שלא תשתי יין מכאן ועד שלשים יום וע"מ שתתן לו מאתים זוז דליכא שיורא בגט, והכי איתא בירושלמי בפ' כל הגט¹⁹² וחכמים אומרים את שהוא פוסל בפה הוא פוסל בכתב ואת שאינו פוסל בפה אינו פוסל בכתב, הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני הואיל ופוסל בפה פוסל בכתב, הרי גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז הואיל ואינו פוסל [בפה] אינו פוסל [בכתב]. והא דאמר רבא¹⁹³ אלא לאו ש"מ אלא חוץ הוא ש"מ, לאו למימרא דבע"מ מודו ליה, אלא פירושא דמתני' הוא דמפרש לומר דתנא דמתני' איירי בחוץ, ולהודיעך כחו דר' אליעזר דאפי' בחוץ מכשיר, ומיהו רבנן בתרתי פליגי עליה מדלא סיים בה ר' אבינא ש"מ האי אלא חוץ הוא אבל בע"מ מודו ליה, ע"כ.

ורמ"ה ז"ל הוא סבור כמו שפוסקים הגאונים ז"ל דבחוץ הוא דפליגי אבל בע"מ מודו ליה. וכתב הוא ז"ל וכולהו הני פירכי דהני תנאי דשיכי בע"מ ליתנהו, דהא איתברר דלכולהו אית להו פירכא. ואפי' אמר ע"מ שלא תנשאי לפלוני לעולם, כריתות הוי. ודוקא בע"מ שלא תנשאי לפלוני או שלא תבעלי לפלוני, אבל ע"מ שלא תהא מותרת לפלוני כחוץ דמי, דהא אינה

188 לקמן פה א. 189 חסר כאן: דלא הוי שיורא. (כ"ה ברשב"א). 190 לקמן פד, ב. 191 לעיל בריש פרקין, וכן דעת הרא"ה הביאו רבנו קרשקש שם. 192 פ"ג ה"א. 193 צ"ל רבינא.

184 "וקאמר" ליתא לפנינו, אך כ"ה בכי"ו וכי"א בדק"ס ("ואמר"). *184 כגי' כי"ו בדק"ס. ולפנינו: האי. 185 לפנינו נוסף: אי נימא. *185 כ"ה ברשב"א. 186 ולכשימות וכו', הוא לשון ר"ח. 187 פב, א.

מותרת לאותו פלוני לא בבעילה ולא בקידושין. אבל ע"מ שלא תנשאי לפלוני עדן היא מותרת לו בזנות, וע"מ שלא תבעלי לפלוני אכתי תפסי בה קידושי, דקידושין שאין מסורין לביאה הווי קידושי¹⁹⁴. תדע מדאמרי' ור' עקיבא אי חוץ שמיע ליה כלומר דפליגי, אבל בע"מ מודו ליה רבנן לר' אליעזר לותיב חוץ ולא לותיב ע"מ, ואי בע"מ שמיע ליה דפליגי אבל בחוץ מודי ר' אליעזר לרבנן לותיב ע"מ ולא לותיב חוץ, ופרקי' ר' עקיבא שמיע ליה דאיכא מ"ד דבהא פליגי ואיכא מ"ד דבהא פליגי, וקאמ' מ"ד בחוץ פליגי אבל בע"מ מודי ליה¹⁹⁵, הוי פירכא, שהרי הותרה אצלו בזנות, ואי בע"מ שלא תהא מותרת לפלוני מודו רבנן דמגורשת, מאי שנא בחוץ דפריך ליה לר' אליעזר, אפי' בע"מ נמי הוי פירכא לדברי הכל, אלא לאו ש"מ דלא מיתוקם האי ע"מ דמודו ביה רבנן דמגורשת (אבל) [אלא] בע"מ שלא תנשאי לפלוני או שלא תבעלי לפלוני, אבל בע"מ שלא תהא מותרת לפלוני לכ"ע כחוץ דמי, למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה, ואי אמר לה ע"מ שלא תתקדשי לפלוני ושללא תבעלי לו, כיון דאין נישואין בלא קידושין אפי' בנישואין נמי אתני, ואשתכח דלא התירה אצל אותו פלוני כלל¹⁹⁵, וכמ"ד ע"מ שלא תהא מותרת לפלוני דמי¹⁹⁶, ואי אמר ע"מ שלא תהא מותרת לינשא לפלוני או שלא תהא מותרת להבעל לו, איפשר דכיון דהתירה אצלו במקצת כע"מ שלא תנשאי לפלוני דמי, או איפשר דהכא כיון דאתני בעיקר התירה שיורא הוא, וכחוץ דמי, ומספיקא הויא לה ספק גרושה.

194 כדאיתא בקדושין נא, א. וזו גם דעתו של בעל המאור מד, א בדפי הרי"ף שכתב וזה לשונו: ויש מי שאומר בעל מנת שלא תבעלי לפלוני כיון שלא הותרה אצלו בשום ביאה לעולם לא בנשואין ולא בזנות שיורא הוי בגיטא והא ע"מ כחוץ דמי, משום דבעינן עד שיתירנה לכל איש ואיש, ע"כ. פי' דהיש מי שאומר סובר דמה שאמרו בגמ' דבע"מ מודו רבנן הוא רק בע"מ שלא תנשאי, שמותרת היא בזנות, אבל בע"מ שלא תבעלי שאסורה בין בזנות בין בנשואין ס"ל לרבנן דהוי כחוץ ואסורה. (עי' תוס' בריש פרקין). וכתב ע"ז בעה"מ ולדידן לא מכרעת מילתא הכי, שהרי התירה להתפס לו בה קדושי כסף ושטר. (ואפ"ה מינקט לחומרא בכל האי מילתא עדיף), ע"כ. והוא כדברי רבנו כאן. והאבני מלואים סי' קלז סק"ד כתב על דברי בעה"מ: מבואר מדבריו דכל שיכולה להתקדש לו לא הוי שיוור, א"כ בע"מ

אמר מר¹⁹⁶ אמר להם [ר'] יהושע אין משיבין את הארי לאחר מיתה למימרא דר' יהושע כותיה ס"ל והא איהו¹⁹⁷ מיפרך פריך אדר' אליעזר ה"ק להו לדידי נמי אית לי(ה) פירכא ומיהו בין לדידי בין לדידכו אין משיבין את הארי לאחר מיתה מאי פירכא דר' יהושע דתניא א"ר יהושע מקיש קודמי הויה שניה לקודמי הויה ראשונה מה קודמי הויה ראשונה לא אגידא באיניש אחרינא. פי' דקודם הויה ראשונה לא הויא אגידא כלל באיניש אחרינא, אף קודם הויה שניה בעי' דלא תיהוי אגידא באיניש אחרינא כלל.

גופא מוד(י)[ה] היה¹⁹⁸ ר' אליעזר במגורש את אשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני וכו' השיב ר"ש בן אלעזר תשובה לר'¹⁹⁹ אליעזר היכ(א)ן מצינו שזה אוסר וזה מתיר, כזה, שנשואי בעלה הראשון אסרוה על זה, ונשואי שני התירוה עליו.

ואקשי' ולא והרי יבמה דבעל אוסר ויבם מתיר ופרקי' יבם נמי הוא דאסר לה דאי מבעל הא שריא וקימא והרי נדרים נדודר אוסר וחכם מתיר הא אמר ר' יוחנן אין חכם מתיר²⁰⁰ אלא בחרטה והרי הפרת בעל דאשה נודרת ובעל מיפר. פי' ואפי' בלא חרטתה.

ופריק התם כדרכ פנחס משמיה דרבא דאמר²⁰¹ כל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת. כלומר ע"מ [ש]אם ירצה הבעל יהא נדר, ואם לאו לא יהא נדר.

נענה ר' אלעזר ב"ע ואמר כריתות (רבה) [דבר] הכורת בינו לבינה הא למדת שאין זה כריתות.

שלא תנשאי ע"כ גם קידושין בכלל הוי, דאי אינן בכלל לא הוי שיוור, עכ"ל. ודבריו צ"ע דלדעת בעה"מ בע"מ שלא תנשאי מותרת להתקדש, דאל"ה הוי כחוץ והוי שיורא, וכחוץ לא מודו רבנן, ורק בע"מ מודו. 195 נראה שחסר כאן וכן צ"ל: לרבנן לא הוי פירכא וכו'. *195 אבל באמר ע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי לפלוני משמע מדברי רבנו דהרי זו מגורשת כיון דיכולה להתקדש לו. ובתשרי ב"י סי' יב מסתפק בזה עי' אב"מ סי' קלז סק"ד ולעיל הע' 194. 196 עי' לעיל הע' 7. *196 תיבות "אמר מר" ליתא לפנינו, אך כ"ה בכי"מ כ"י כ"י וכו"א בדק"ס. 197 לפנינו נוסף: נמי. וליתא בכי"ז בדק"ס. 198 כן גי' רבנו גם לעיל בע"א, ולפנינו ליתא לתיבת "היה". 199 לפנינו: לדברי ר' אליעזר. ועי' דק"ס. 200 לפנינו נוסף: כלום. וליתא בכי"מ כ"י כ"י וכו"א בדק"ס. 201 לפנינו נוסף: כאן: רב פנחס

ומדלא²⁰² בעי' הכא ובמאי אילימא בע"מ או בחוץ, ש"מ דר' אלעזר ב"ע בין בחוץ בין בע"מ שיכא. ואפי' אמר לה ע"מ שלא תנשאי לפ' מכאן ועד י"ב חדש, משום דהוי שיורא בגט ואינו כריתות. אבל רמ"ה ז"ל כתב וש"מ דטעמיה דרבנן משום דאין גירושין לחצאין, דכתיב כריתות דבר הכורת בינו לבניה. וה"מ בחוץ וה"ה באלא, אבל בע"מ מודו רבנן דגירושין הוו, מידי דהוה אכל תנאי דעלמא²⁰³. ואקשי' ורבנן האי כריתות מאי עבדי ליה. פי' כל הני דלעיל, דהיינו ר' טרפון ור' יוסי הגלילי ור' יהושע ור' עקיבא דלא ילפי מהכא פרכיהו, דהא לא פרכי לר' אליעזר מכריתות כדר' אליעזר ב"ע. האי כריתות מאי עבדי ליה.

מיבעי להו לכדתניא הרי זה גיטך ע"מ שלא תשתי יין וע"מ שלא תלכי לבית אביך לעולם אין כריתות. פי' משום דלעולם היא אסורה לשותות ביין וללכת לבית אביה, דכל אימת דשתיא חמרא ואפי' לאחר מיתת בעל ראשון בטל גיטא, הילכך אין זה כריתות.

כל²⁰⁴ שלשים יום הרי זה כריתות. וא"ת ואפי' ע"מ שלא תלכי לבית אביך לעולם אמאי קתני דאינו כריתות, והא איפשר דמיית אבוהא מקמי דידה ומשתריא למיזל, מי לא תנן²⁰⁵ קונם ביתך שאני נכנס שדך שאני לוקח מת או שמכרן לאחר מותר, אלמא ביתך כל כמה דקאי ברשותיה משמע, הכא נמי בית אביך כל כמה דקאי ברשותיה משמע²⁰⁶. וי"ל שאני הכא דאמר לה לעולם, דאע"ג דמיית נמי לא משתריא²⁰⁶. וכי איצטריך לעולם משום סרכא דבית אביך

הוא דאיצטריך, דאי לאו דאמר לעולם כיון דאיפשר דמיית אבוה מקמה ומיקיים תנאה מחיים ולא מיתסרא, כריתות הוי, אבל גבי יין דלא שייך ביה האי טעמא לא צריך לעולם, דמסתמא נמי כל היכא דלא יהיב קצבא לעולם משמע²⁰⁷, כך כתב רמ"ה ז"ל. וא"ת עוד והא איפשר דנפיל ביתא בחיי איתתא ולא אשתייר ביה מידי דמתסרא ביה מחמתיה, וא"כ כריתות הוא. י"ל²⁰⁷ כיון דאתני בבית בנוי ועומד נפילה לא שכיחא, וכיון דאינו מצוי ליפול ולישרף אפי' נפל לא הוי כריתות, אבל מיתה שכיחא. ועוד דאפי' נפיל ביתא לא סגיא דלא קאי קרקעו לעולם²⁰⁸.

ועי"ל²⁰⁸ דהכא מיירי בדאמר לה בית זה של אביך, דלעולם אסורה בו, וכדתנן²⁰⁵ לבית זה איני נכנס מכרו או שמת הרי זה אסור. ומיהו²⁰⁹ ביין אי אמר לה ע"מ שלא תשתי יין זה לעולם, כיון שהוא מצוי לישפך ולאכד הרי זו מגורשת, דדמי למיתה דשכיחא, והיינו דנסיב בברייתא זה בבית²¹⁰ ולא נסיב ליה ביין, משום דגבי יין אפי' ביין זה הויא מגורשת כדאמרן. ותניא בתוספתא²¹¹ ע"מ שלא תעלי באילן זה או שלא תעלי בכותל זה נקצץ האילן ונסתר הכותל הרי זה גט, נראה דדוקא בכותל שהוא עשוי ליפול ואילן שקצץ²¹² הוא דהויא מגורשת אם נסתר הכותל או נקצץ האילן, אבל בבית שאינו עשוי ליפול לא. והרמב"ם ז"ל כתב²¹³ דגבי ע"מ שלא תלכי לבית אביך כיון שאינה מותרת לו כל זמן שהוא של אביה אין זה כריתות, דמה שנאסר לה לא הותר לה, דאם מכרו האב או שמת אע"פ

כדבריו. וכן מבואר בשיטה לא נודע למי דבשלא תשתי יין אין נפק"מ בין אמר סתם לאמר לעולם. וכ"כ הרמ"ם בפ"ז מאישות ה"א. ובתשו' הרשב"ש סי' שפג ובתשו' מהר"י בן לב ח"א סי' קכ כתבו דהיכא דאמר סתם ולא אמר לעולם, יום א' במשמע. ועי' שער המלך שם שהקשה עליהם מהתוספתא. *207 כ"כ הרשב"א כאן ולעיל כב. א בתירוץ הראשון. *208 וכ"כ הרשב"א לעיל שם בא"נ. וכ"כ רבנו קרשקש וחי' הר"ן לעיל כא. ב. *208 תירוץ זה קאי על הקושיא הראשונה. ומקורו ברשב"א וברמב"ן. *209 וכ"כ הרשב"א. וכ"כ המאירי. *210 (כ"ה ברשב"א) כלומר דבברייתא נסיב בית מסויים דהיינו בית זה של אביך, ולא נסיב יין מסויים אלא יין סתם. *211 פ"ה הי"ג. *212 צ"ל ליקצץ. *213 כ"ה ברשב"א. ואולי צ"ל: סובר, במקום "כתב". ועי' רמב"ם פ"ח מגירושין הי"א-יב, ועי' מ"מ שם.

משמיה דרבא. *202 כ"ה ברשב"א. *203 והרשב"א לא חולק בזה על הרמ"ה, דהוא סובר דרבנן בע"מ מודו ליה לר"א, ומש"כ כאן דלא מהני ע"מ הוא לדעת ר' אלעזר ב"ע, וכמו שמוכח בגמ'. ודברי רבנו צ"ע שכתב: אבל רמ"ה ז"ל כתב וכו', דמשמע שיש מחלוקת בין הרשב"א והרמ"ה. *204 תיבת "כל" ליתא לפנינו, אך כ"ה בכי"מ ועוד כת"י רבים בדק"ס. *205 נדרים מו. א. *206 וכה"ק הרשב"א כאן, והרמב"ן לעיל כא. ב. והם תירצו דמיירי שאמר לה שלא תכנס לבית זה שהוא של אביך, וכ"כ רבנו קרשקש. *206 וכ"כ בשיטה לא נודע למי קדושין ה, א בא"נ. ועי' שער המלך פ"ח מגירושין הי"א (דף נב, א) שהקשה דמאי קשה להם לתוס' הנ"ל, הא שאני הכא דאמר לעולם. וכן הקשה בתשו' שער אפרים סי' קכט. ועיי"ש בשער המלך מה שרצה ליישב, ואולם בדברי רבנו להלן מבואר דלא

ואקשי' מאי שנא חיי פלוני דהוי כריתות דילמא מיית ההוא פלוני ומקיימא לתנאה. חיי²²¹, וכיון דכן כי מתה איהי מיקמי ההוא פלוני נמי הוי כריתות, כיון דמעיקרא איפשר לתנאה דהוי כריתות.

אי הכי חיי דידה נמי דילמא מיית ומקיימא ליה לתנאה. פי' דילמא מיית איהו מקמ[נ]ה דידה ומקיימא ליה לתנאה קודם מיתתה, דלא תחסר במידי מחמתיה.

אלא אימא כל ימי חייכי אין זה כריתות. שהרי כל ימי חייה היא קשורה בו, ואינה יכולה לינשא.

כל ימי חיי וחיי²²² פלוני הרי זה כריתות. פי' ואע"פ שאיפשר שיחיו יותר ממנה, כיון דאיפשר שימותו בחייה כריתות היא.

ושמע' מיהא²²³ דהאומר הרי זה גיטך ע"מ שלא תנשאי לאיש פלוני לעולם מגורשת, כיון דאיפשר שימות אותו פלוני בחייה. ודומיא דחוץ כשר בעל מנת²²⁴, אבל רש"י ז"ל כתב לקמן²²⁵ דעל מנת שלא תבעלי לפלוני אינו גט שמא תבעל לו דומיא דעל מנת שלא תלכי לבית אביך לעולם. ומשמע דה"ק, כיון שכל ימיה בתנאה [היא] עומדת ויש לחוש שעדיין יבטל הגט אם תבעל לו, אינו גט, וזהו טעם שלא תלכי לבית אביך לעולם. אלא שזה קשה דכיון דאם תשתי יין כל ימי חיי פלוני. והרמב"ם ז"ל²²⁶ כתב כך הרי זה גיטך ע"מ שלא תנשאי לפלוני אינו גט, הא למה זה דומה לאומר לה ע"מ שלא תשתי יין לעולם או שלא תלכי לבית אביך לעולם או כל ימי חייכי. וזה תמה דאדרכה אין זה דומה אלא לכל ימי חיי פלוני, דאיפשר דמיית בחייה. ונראה שדעתם לומר שכיון שלא תנשאי (י) לו כל ימי חיי, ונישואין לאחר מיתה אי איפשר, כתנאי שלעולם הוא. וקשה לזה דא"כ ע"מ שלא תבעלי לאבא ולאביך נמי אמאי

שהיא מותרת ליכנס בו, אין זה בית אביה שנאסר בו, (ואין) [ואנן] כל שלא הותרה כמה שנאסרה לא קרינא ביה כריתות. ולפי זה אמר לה ע"מ שלא תשתי יין זה לעולם (ובשפך) [ונשפך] היין אין זה כריתות, דלא הותרה כמה שנאסרה. וכן ע"מ שלא תנשאי לפלוני ומת שלא הותרה בו לעולם. וקשה לדבריו²¹⁴ דהא קתני בההיא תוספתא²¹¹ נקצץ האילן ונסתר הכותל הרי זה גט. ותו דאמרי' לעיל²¹⁵ בחוץ הוא דפליגי אבל בע"מ מודו ליה, משמע ע"מ דומיא דחוץ שהיא אסורה לו לעולם, כגון דאמר לה ע"מ שלא תנשאי לו לעולם, ואפי' [הכי קאמר דמגורשת. ואפילו למאן דאמר דבע"מ פליגי משום דהוי שיורא בגט, מכל מקום] בשאר תנאין דכותה כ"ע מודו דמגורשת, וכדאמרי' עלה מידי דהוה אשאר תנאין דעלמא, וע"כ לא פליגי רבנן אלא משום דהוי שיורא בגט, אבל בשאר תנאין דלא הוי שיורא בגט מגורשת. והטעם בזה²¹⁶ משום דאנן כי בעינן דלשבוק רוחא, לאו לאישתרוי בתנאה הוא דבעי', דהא האי טעמא מכריתות הוא דנפקא, וכריתות לאו לאישתרוי בתנאה משמע, אלא לאפסוקה מבעל משמע, וכדאמרי' ²¹⁷ דילמא מיית ומקיימא ליה לתנאיה, ולא אמרי' ומשתריא בתנאה, ש"מ דלאו לאשתרוי בתנאה בעי', אלא לקיומיה לתנאה מחיים הוא דבעי'. וכן כתב רמ"ה ז"ל. ואידך מכרת כריתות נפקא. פי' ור' אליעזר ב"ע דמפיק ליה להאי כריתות למיעוטי שיורא דחוץ מפלוני, האי דבעי' דלא ליתני תנאה דלא איפשר ליה לאיקוימי בחיי איתתא מכרת כריתות נפקא, מדהוה ליה למיכתב ספר כרת, וכתב כריתות, ש"מ תרתי.

ורבנן²¹⁹ כרת כריתות לא דרשי. דאורחיה דקרא הוא.

אמר רבא הרי זה גיטך ע"מ שלא תשתי יין כל ימי חיי וחייכי²²⁰ (פי' ימי חיי וחייכי) אין זה כריתות כל ימי חיי פלוני הרי זה כריתות.

חיי וחיי פלוני, ותוס' ד"ה כל. 221 אולי צ"ל בחייה. 222 לפנינו: או חיי. וכג"י רבנו כ"ה גם בכ"מ כ"א וכ"א בדק"ס, ותוס' ר"ד. 223 כ"ה ברמב"ן. 224 חסר כאן: וחוץ לעולם הוא. (וא"כ ע"מ נמי לעולם כשר, וכ"כ רבנו לעיל ד"ה כל שלשים, אלא ששם מקור הדברים ברשב"א). 225 פד. א. 226 בפ"ח

214 כה"ק הרשב"א. 215 פב, א. 216 הדברים דלהלן ליתא ברשב"א לפנינו, והם מדברי הרמ"ה. וכ"כ רבנו להלן ד"ה כל ימי, בשם הרמ"ה. 217 בגמ' בסוגיין. 218 צ"ל כן. 219 לפנינו: ואידך. 220 "וחייכי" ליתא לפנינו, אך כ"ה גם גי' הרי"ף ותוס' ר"ד. ונראה שזו גם גי' הרשב"א, עי' רשב"א ד"ה כל ימי

הוי גט²²⁷, הרי אינו כריתות. וליכא למימר²²⁸ משום דלא עבדי איסורא, דמ"מ בתנאה קיימא לעולם, הא למה זה דומה לאומר לאשתו ע"מ שלא תשתי יין נסך לעולם, שאין זה כריתות. אבל הרמב"ם ז"ל יפרש ע"מ שלא תבעלי לאבא ולאביך עד זמן פלוני, ואיפשר שיש בלשון רש"י ז"ל בטעות ידי סופר במה שכתב "לעולם" אלא דומיא דעל מנת שלא תלכי לבית אביך. פי' לפירושו דע"מ שלא תבעלי לפלוני אין מתירין אותה לינשא עד שימות, חוששין שמא תבעל לו, דומיא דע"מ שלא תלכי לבית אביך עד שלשים יום, שאין מתירין אותה לינשא עד שיעברו עליה שלשים יום, וזהו דעת הרב ז"ל. ומעתה לא מצינו חבר לרמב"ם ז"ל. ואין דבריו מחוורין. לפי שאין התנאי אלא כל ימי חייו של אותו פלוני, אבל לאחר מיתה יצאת מידי תנאו. ועוד דעל מנת דומיא דחוץ הוא, כדכתי'.

וכתב רמ"ה ז"ל וא"ת בשלמא כל ימי חיי פלוני דאמר' הרי זה כריתות, משום דאי מיית ההוא פלוני בחיי הבעל מקמי דתשתי חמרא איקיים תנאה, אלא כל ימי חייו ידידה כיון דלא אהנו לאינסובה בחיי הבעל, דחיישינן דילמא מבטלא ליה לתנאיה והויא ליה אשת איש למפרע, היכי פסיק ותני הרי זה כריתות²²⁹, וכ"ת אהני למיפטר מן החליצה ומן היבום, לא ס"ד דהרי זה כריתות סתמא קתני. וי"ל משכחת לה כשנדרה על דעת רבים לאיתסורי ביה²³⁰ כל ההוא זימנא דאתני ביה²³¹, דמשתריא לאינסובי בחיי הבעל כשאר גרושות. ועוד כתב הוא ז"ל והיכא דאתני תנאה ולא שביק ליה רוחא דאמר' דלא הוי כריתות, ה"מ בע"מ שלא תשתי יין ושללא תלכי לבית אביך לעולם. אבל בע"מ שלא תנשאי לפלוני אע"ג דאמר לעולם נמי כריתות הוי, דכי בעי' דלישבוק רוחא לאו לאיתסורי בתנאה בעי', דהא בע"מ שלא תשתי יין ושללא

תלכי לבית אביך לעולם לאו משום דמסרא בחמרא ובהליכתה לבית אביה הוא, דהני לא שייכי באיסור אשת²³² כלל, אלא משום דלאפסוקה מבעל הוא דבעי' דלא תיתסר במידי מחמתיה, וגבי יין כיון דלעולם לא סגי' דליכא חמרא בעלמא²³³, כי לא שביק רוחא אשתכח דלעולם אדיקה ביה לאיתסורי מחמתיה, וה"ה בהליכה לבית אביה, אבל בע"מ שלא תנשאי לפלוני דאי מיית ההוא פלוני מקמי דידה לא משתייר מידי דתיתסר בגויה מחמת(יה) בעל ראשון, כריתות הוי מיהו מדרבנן לא שרינן לה לעלמא עד דנדרה מההוא פלוני על דעת רבים. וחזי' מאן דכתב²³⁴ דאפי' גבי ע"מ שלא תנשאי לפלוני בעי' דלישבוק רוחא לאיתסורי בההוא פלוני, דלימא ע"מ שלא תנשאי לפלוני עד זמן פלוני, דלכי שלים ההוא זימנא משתריא, דומיא דע"מ שלא תשתי יין כל שלשים יום או כל ימי חיי פלוני, ומסתברא דהוה ס"ל דכי בעי' דלישבוק רוחא לאיתסורי בתנאה הוא דבעי'. והאי טעמא לא דייק מכמה אנפיה, חדא דכי נפקא לן דלישבוק רוחא בתנאה מכריתות הוא דנפקא לן, וכריתות לאו לאיתסורי בתנאה משמע, לאפסוקה מבעל משמע. תדע מדאמר' לעיל²³⁵ ובמאי אי בע"מ הרי התירה אצלו בזנות אלא לאו בחוץ, דשמעת מינה דהאי ע"מ דאיירינן ביה עד השתא בפלוגתא דר' אליעזר ורבנן דומיא דחוץ הוא, דהיינו ע"מ שלא תנשאי לפלוני לעולם, דאי אמרת דוקא עד זמן פלוני מאי דוחקיה דגמ' למיפרך מטעמא דהתירה אצלו בזנות, תיפוק לי דאפי' בנישואין התירה אצלו לבתר דשלים זימנא דאסרה עליה, אלא משום דע"מ דאיירי' ביה מיירי בדלא יהיב קצבה, ומ"ה איצטריך למפרך מטעמא דהתירה אצלו בזנות דשייך אפי' היכא דלא יהיב קצבה, ע"כ.

כל ימי חייכי אין זה כריתות. והא²³⁶ דאמר'

מגירושין הי"ב. 227 כדאיתא לקמן פד. א. 228 עי' רשב"א. 229 וברשב"א מבואר שהיה קשה לו מדוע נקטה הגמ' שני תנאים כל ימי חיי וכל ימי חיי פלוני, ואומר הרשב"א דמשו"ה נקטא כל ימי חיי דהגמ' באה לחדש לנו שאעפ"י שכל ימי חייו אגידא ביה אפ"ה הוי כריתות, כיון שאפשר לה לקיים תנאו לאחר מיתתו. (ורבנו

להלן כתב כמ"כ הרשב"א). ועי' תוס' רי"ד. 230 כיון. 231 וכ"כ הרמ"ה לעיל בע"א דבכה"ג מותרת להנשא. 232 צ"ל אישות. [ועי' חזון יחזקאל למסכתין פ"ה הי"ב]. 233 פי' דתמיד יש יין בעולם. ועי' בחי' רבנו קרשקש הע' 215. 234 הוא הרמב"ם שהביא רבנו לעיל. 235 סוף ע"א. 236 כ"ה ברשב"א. ועי' תוס'

בפ"ק דיומא²³⁷ אלא דאמר הרי זה גיטך ע"מ שתמות אחת מכס, ופריך והאמר רבא כל ימי חיי וחייכי אין זה כריתות. לא חשש התלמוד להביא שם המין מרא כפי המסקנא, וכלל חיי עם חייכי, דאין הצורך שם אלא משום חייכי, והביאה כפי מה שנאמרה כאן תחלה.

כל ימי חיי. אע"פ²³⁸ שלכאורה היה נראה כיון דכל ימי חיי אגידה ביה אין זה כריתות כמו בכל ימי חייכי, אפ"ה לא היתה כן סברת התלמוד, אלא מכיון שאיפשר לה לקיים התנאי הוי כריתות.

כל ימי חיי פלוני הרי זה כריתות. ואע"פ²³⁹ שהוא ילד והיא זקנה, ואפ"ה היא זקנה ואמר לה ע"מ שלא תשתי יין מכאן ועד חמשים שנה הרי זה כריתות, דכיון שאיפשר שתחיה היא יותר מכאן, כריתות קרינא ביה²⁴⁰.

בעא מיניה רבא מרב נחמן נתן לה גט ואמר לה היום אי את אשתי ולמחר את אשתי מהו תיבעי לר' אליעזר תיבעי לר' אליעזר התם אלא דלמאן דקא שרי שרי לעולם אבל הכא לא. כלומר וכיון שכן אין זה גט כלל. או דילמא לא שנא.

ותיבעי לרבנן ע"כ²⁴¹ קאמרי רבנן התם. דאינה מגורשת, אלא משום דלא פסקה מיניה לגמרי²⁴². וכריתות קרינא ביה ומגורשת לעולם. אמ' ²⁴³ בין לר' אליעזר בין לרבנן כיון דפסקה פסקה²⁴⁴. לההוא יומא לגמרי, (ו)כריתות קרינא ביה²⁴⁵. וי"מ²⁴⁶ פסקה לגמרי והרי היא מגורשת לעולם, ושוב אינה אשתו אלא ע"י קידושין אחרים.

וכתב רמ"ה ז"ל ומסתברא כפירוש קמא דאמרי לקמן²⁴⁷ דאתקין רב²⁴⁸ בגיטי מיומא דנן ולעלם, ואמרי' ולעלם לאפוקי מדבעא מיניה רבא מרב נחמן היום אי את אשתי ולמחר את אשתי, אלמ' דהאי כיון דפסקה פסקה לההוא יומא קאמרי' אבל למחר לא, דאי לא תימא הכי אמאי איצטריך רב לתקוני. וכי תימא רב לית ליה דרב נחמן²⁴⁹, האי לאפוקי מדבעא מיניה רבא מרב נחמן, לאפוקי מדפשיט ליה (ל)רב נחמן לרבא²⁵⁰ מיבעי ליה. אלא ש"מ דמשום דלההוא יומא פסקה ולמחר לא פסקה אתקין רב לעולם למפסקה לגמרי. ולאו למימרא דהיכא דכתיב ביה ולעלם והדר אתני עליה בשעת מסירה למחר את אשתי לא מהני, דהא ודאי מהני למיפסליה למחר, דומיא דחוץ דאע"ג דכתיב בגיטא הרי את מותרת לכל אדם ולא שייר ביה כי שייר כעידן מסירה הוי שיורא, אלא להכי תקין רב למכתב ולעלם דליהו רגילי אינשי לגרושי הכי, ולא לגרושי כבעיאי דרבא לא בכתב ולא בע"פ. וי"מ²⁵¹ מדבעא מיניה רבא מרב נחמן היום אי את אשתי ולמחר את אשתי נתן לה גט ואמר לה היום יהו גירושין ולמחר אל יהו גירושין ופשיטנא כיון דפסקה פסקה ומגורשת לגמרי, אפ"ה לא נעביד הכי אלא²⁵² שלא להוציא לעז על הגט.

[פד, א] ת"ר הרי זה גיטך ע"מ שתנשאי לפלוני הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא מאי קאמר [וכו' אלא] אמר רב נחמן הכי קאמר הרי זו לא

קושיית המל"מ על הר"ן עיי"ש. הובאו דבריו בהע' לרבנו קרשקש הע' 215. ועי' תוס' רי"ד שמסתפק בדין זה שכתב הרשב"א. 241 חסר כאן: לא. 242 חסר כאן: אבל הכא הא פסקא מיניה לגמרי. 243 צ"ל ומסקינן. במקום: אמ'. 244 חסר כאן: י"מ כיון דפסקה. 245 ומגורשת לאותו היום בלבד. 246 כ"כ רש"י ותוס' וכל הראשונים. 247 פה. ב. 248 כן גי' תוס' (עי' מסורת הש"ס שם) וש"ד שם. ולפנינו: רבא. 249 דאמר דמגורשת לעולם. אלא רב סובר דאינה מגורשת לעולם, ומשו"ה איצטריך לתקוני. 250 וכן כתב רבנו לקמן פה, א ד"ה אלא, דרב נחמן אמר ליה כיון דפסקה פסקה. אולם לפנינו בגמ' מבואר דרבא עצמו פשט לה. ברם בכ"מ ועוד בדק"ס ליתא לתיבות "בתר דבעיא הדר פשטא" ולפי זה יתכן שרב נחמן הוא שאומר מסתברא וכו'. 251 כ"כ הרשב"א וש"ד, וכ"כ תוס' לקמן פד, א ד"ה מסתברא. 252 צ"ל כדי. במקום:

ד"ה כל, ועי' לעיל הע' 220. 237 יג, ב. 238 כ"ה ברשב"א. ועי' לעיל הע' 229. 239 כ"ה ברשב"א. 240 דברי הרשב"א בזה צ"ע, דהא הוא כתב לעיל דבאמר ע"מ שלא תלכי לבית אביך לא הוי כריתות, ואע"ג דאיכא למיחש לנפילת הבית או לשריפתו, כיון דנפילה לא שכיחא לא הוי כריתות. וא"כ בזקנה שאמר לה ע"מ שלא תשתי חמשים שנה, כיון דלא שכיח שתחיי חמשים שנה, נמצא שנאסרה כל ימי חייה ואמאי הוי כריתות. ונראה ליישב דחילוק יש ביניהם. דהאומר ע"מ שלא תלכי לבית אביך לעולם, כיון דהתנאי היה לעולם, א"כ אין זה כריתות, ואף דאפשר דיפול הבית או ישרף כיון דלא שכיח אין זה כריתות, דהוא התנה לעולם, ואנו לא נאמר שזה ישתנה. משא"כ בנידון דידן דהתנאי לא היה לעולם, חשיב כריתות, דהוא עשה מעשה כריתות, ומעשה כריתות אף על אפשרות רחוקה, חשיב מעשה כריתות. וכן מבואר בשער המלך בפ"ח מגירושין הי"א במש"כ שם ליישב את